



SCOTTISH LAND COMMISSION
COIMISEAN FEARAINN NA H-ALBA

Aithisg Bhliadhnaile is Cunntasan

2023 – 2024





Aithisg Bhliadhnail is Cunntasan 2023-2024

Air a cur fa chomhair Pàrlamaid na h-Alba, a rèir Earrann 20, Clàr 2,
paragraf C de dh'Àchd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016.

Dhan Fhìor Urramach Iain Swinney Prìomh Mhinistear an Rìgh

A Phrìomh Mhinisteir chòir

Tha sinn ga mheas mar urram a bhith a' cur fa ur comhair an còigeamh Aithisg Bhliadhnail is
Cunntasan airson Coimisean Fearainn na h-Alba, a' buntainn ris a' bhliadhna 2023-2024.

Leis as h-uile deagh dhùrachd



Michael Russell, Cathraiche



Hamish Trench, Ceannard



SCOTTISH LAND COMMISSION
COIMISEAN FEARAINN NA H-ALBA

An Lòchran, 10 Inverness Campus, Inverness, IV2 5NA

 info@landcommission.gov.scot

 01463 423 300

 www.landcommission.gov.scot

Tha Coimisean Fearainn
na h-Alba ag obair gus
Alba a chruthachadh far
a bheil a h-uile duine a'
faighinn buannachd bho
shealbh, stiùireadh is
cleachdadh fearann
na dùthcha.



Clàr-innse

AITHISG COILEANAIDH 02

Lèirmheas de dh'obair Coimisean Fearainn na h-Alba ann an 2023-24, a' gabhail a-steach anailis den libhrigeadh is den choileanadh againn, agus an suidheachadh againn aig deireadh na bliadhna.

Tar-shealladh 02

Ro-ràdh	02
Cò sinne	03
Na tha sinn a' dèanamh	03
Ciamar a tha sinn ga dhèanamh?	05
Na prìomh chùisean is chunnartan a tha romhainn	08

Mion-sgrùdadh air coileanadh 10

Na choilean sinn	10
Coimiseanair Tuathanachas Màil	16
Suidheachadh Ionmhasail	18
A' bhuidheann againn	20

AITHISG CUNNTACHALACHD 24

Anns an aithisg seo, tha na prìomh aithrisean agus aithisgean a tha ga dhèanamh comasach gum faod Coimisean Fearainn na h-Alba riatanasan cunntachalachd a choileanadh agus gèilleadh ri deagh riaghladh corporra a dhearbhadh.

Aithisg air Riaghladh Corporra 24

Aithisg nan Stùirichean	24
Aithisg air Uallaichean an Oifigeir Chunntachail	27
Aithris air Riaghladh	28

Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach 36

Poileasaidh air Ìocadh	36
Aithisg air Luchd-obrach	41

Aithisg Cunntachalachd Phàrlamaideach 43

Aithisg an Luchd-sgrùdaidh Neo-eisimeilich 44

AITHRISÈAN IONMHASAIL 49

Aithris air Caiteachas Lom lomlan	49
Aithris air an t-Suidheachadh Ionmhasail	50
Aithris air Sruthan Airgid	51
Aithris air Atharraichean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chisean	52
Nòtaichean mu na h-Aithrisean Ionmhasail	53

STIÙIREADH AIR CUNNTASAN 63

Tar-shealladh

Tha an aithisg coileanaidh na geàrr-chunntas air Coimisean Fearainn na h-Alba, air ar n-adhbhar, ar n-amasan agus ar coileanadh thar na bliadhna agus cuideachd air buaidh agus stiùireadh nam prìomh chunnartan.

Ro-ràdh

Bho Cheannard agus Cathraiche Choimisean Fearainn na h-Alba

Tha atharrachadh nach beag a' tighinn air fearann na h-Alba, agus tha an obair againn ann an 2023/24 a' cuimseachadh air mar as urrainn do dh'ath-leasachadh fearainn taic a chumail ri gnìomh air a' ghnàth-thìde, air nàdar agus air sunnd eaconamach.

Dh'fhoillsich sinn sgrùdadh mionaideach air margaidh an fhearainn ann an sgìrean dùthchail, a' cruthachadh bunait fianais bhliadhnail gus ath-leasachaidhean reachdail agus poileasaidh fhiosrachadh. Le iarrrtas àrd agus prìsean àrd airson fearann na h-Alba, tha tuigse air na treandaichean seo ro-chudromach airson poileasaidh poblach. Choimiseanaich sinn cuideachd rannsachadh air riaghladh eadar-nàiseanta air stòrasan nàdarra gus ath-leasachaidhean a dh'fhaodadh a bhith ann an Alba fhiosrachadh.

Tha sinn air com-pàirtichean a thoirt còmhla gus amas Mhinistearan a choileanadh gum bi tasgadh ann am fearann agus nàdar a' libhrigeadh bhuanachdan do choimhearsnachdan ionadail. Tha an Stiùireadh ùr againn 'Libhrigeadh Buannachdan Coimhearsnachd bho Fhearann' a' suidheachadh dhùilean agus a' toirt seachad comhairle phractaigeach. Cho-obrach sinn le uachdarain, luchd-tasgaidh, coimhearsnachdan, agus buidhnean poblach gus an dòigh-obrach seo a leabachadh.

Thug am Prògram Deagh Chleachdadh againn taic do chòrr is 80 cùis, a' gabhail a-steach comhairle do dhaoine fa leth, do bhuidhnean coimhearsnachd, uachdarain, gnìomhachasan agus carthannasan. Lean an Coimiseanair Tuathanachas Màil air adhart a' brosnachadh deagh dhàimhean eadar uachdarain àiteachais agus teanantan agus chuir e fòcas air a' bhuidhnean a tha aig poileasaidh taigheadais agus gnìomh gnàth-shìde air an roinn nan gabhaltasan. Chuir Fhòram Comhairleachaidh Tuathanachas Màil ri bhith a' cur ri chèile ath-leasachaidhean ann am Bile Ath-leasachadh an Fhearainn.

Rinn sinn ath-sgrùdadh air adhartas a thaobh dèiligeadh ri fearann falamh agus trèigte na h-Alba agus thòisich sinn air oidhirpean ùra gus aghaidh a chur air solar fearann airson taigheadas dùthchail.

San t-Sultain 2023, dh'fhoillsich sinn plana ro-innleachdail le fòcas air daoine, cumhachd, agus beartas. Dh'atharraich sinn ar cuid obrach gus am biodh e a rèir a' chlàir-gnothaich seo, a' dèanamh cinnteach gum bi sinn fhathast sùbailte agus buadhach.

Chuir sinn fàilte air Cathraiche ùr agus air dà Choimiseanair Fearainn ùr, na ciad atharrachaidhean air ballrachd a' Bhùird bho chaidh an Coimisean a stèidheachadh. Aig deireadh na bhliadhna ionmhais, thug Rìaghaltas na h-Alba a-steach Bile Ath-leasachadh an Fhearainn dhan Phàrlamaid, a' tarraing gu mòr air an rannsachadh agus anailis againn. Bidh seo na phrìomh amas airson na bliadhna ri tighinn.

Tha sinn a' dèanamh fiughair ri bhith a' cur cruth air reachdas, poileasaidh, agus cleachdadh san àm ri teachd.



Michael Russell, Cathraiche

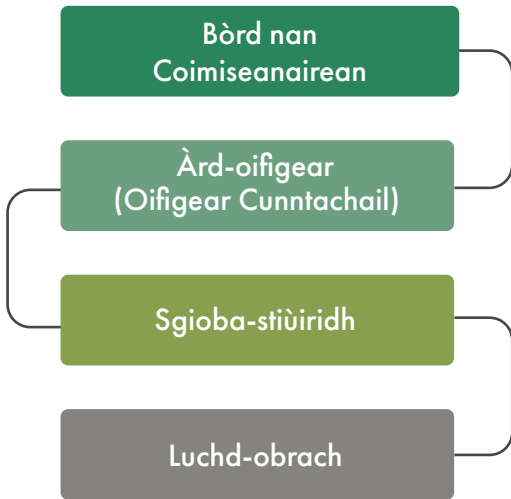


Hamish Trench, Àrd-oifigear

Cò sinne

Tha an Coimisean na bhuidheann phoblach neo-roinneil (NDBP) a chaidh a stèidheachadh air 1 Giblean 2017 fo Achd Ath-leasachaidh an Fhearainn (Alba) 2016. Air a' Choimisean, tha còig Coimiseanairean Fearainn agus aon Choimiseanair Tuathanachas Màil, agus chaidh iad uile a chur an dreuchd le Ministearan na h-Alba. Tha a' bhuidheann stèidhichte ann an Inbhir Nis agus tha sgioba de 18 luchd-obrach ann (mar a bha cùisean air 31 Màrt 2024), leis a' Cheannard, Hamish Trench, air an ceann. Tha sinn air ar làn-mhaoineachadh le Riaghaltas na h-Alba, le buidseat de £1.559m airson 2023-24.

Structar na Buidhne



Na coimiseanairean Fearainn (cli gu deas): An t-Àrd-ollamh Deb Roberts, an Dr Craig Mackenzie, an Dr Bob McIntosh (Coimiseanair Tuathanachas Màil), Michael Russell (Cathraiche), an Dr Sally Reynolds agus Lorne MacLeod

Na tha sinn a' dèanamh

'S e dreuchd Coimisean Fearainn na h-Alba a bhith a' brosnachadh smaoineachadh às ùr agus atharrachadh anns an dòigh sa bheil Alba a' sealbhachadh agus a' cleachdadh fearann agus a' toirt comhairle do Riaghaltas na h-Alba air prògram leantainneach de dh'ath-leasachadh fearainn. A bharrachd air a bhith a' toirt seachad comhairle agus molaidhean airson lagh agus poileasaidh, bidh sinn a' toirt seachad ceannas a thaobh atharrachadh ann an cultar agus cleachdadh.

Ar lèirsinn

Tha sealbhachadh agus cleachdadh fearainn a' cumail taic ri daoine agus àiteachan soirbheachail.

Ar luachan

Cumaidh na prìomh luachan againn taic ris an obair a nì sinn agus mar a bhios sinn ag obair:



Ionracas

Tha sinn ag obair airson muinntir na h-Alba agus tha sinn cunntachail dhaibh



Thoir dùbhlán

Tha sinn a' cur dùbhlán oirnn fhìn agus air càch a bhith a' stiùireadh atharrachadh



Tionnsgalachd

Tha sinn a' leasachadh smaoineachadh a tha àrd-amasach agus adhartaich



Ùghdarrachadh

Tha sinn gar brosnachadh fhìn agus a' brosnachadh càch agus miannan-adhartais na h-Alba a choileanadh tro ath-leasachadh an fhearainn

Builean ro-innleachdail

Tha sinn ag amas air builean brioghmhor, fad-ùine a choileanadh a thaobh daoine, cumhachd agus beartas. Le bhith gan libhrigeadh, bidh cumhachd aig barrachd dhaoine, bithear a' toirt dùbhlann do mhì-chleachdadh cumhachd far an tachair sin, agus bidh cothroman airson beartas air an toirt gu buil. Cuidichidh na builean gus còraichean eaconamach, sòisealta agus cultarail a choileanadh mean air mhean, a tha a' stiùireadh dòigh-obrach na h-Alba a thaobh ath-leasachadh fearainn.

Bidh sinn ag obair gus na builean seo a choileanadh:



Daoine

Bidh daoine a' com-pàirteachadh agus a' toirt buaidh air co-dhùnaidhean mu mar a thathar a' cleachdadh fearann.



Cumhachd

Tha cumhachd agus smachd air fearann air a cho-roinn nas fharsainge tro sheilbheadaireachd is riaghladh eadar-mheasgte.



Soirbheachas

Tha luach agus buannachdan an fhearainn air an cleachdadh gu cothromach gus soirbheas agus leas eaconamach a chruthachadh.

Libhrigidh sinn an ro-innleachd againn le bhith a' dèanamh na leanas:



A' comhairleachadh mu ath-leasachaidhean air lagh, poileasaidh agus cleachdadh – bheir sinn seachad fianais, mion-sgrùdadh agus comhairle do Mhinistearan na h-Alba, dhan Phàrlamaid agus do luchd-ùidh.



A' cumail taic ri buileachadh practaigeach Aithris Còraichean is Dleastanasan Fearainn na h-Alba – bheir sinn seachad comhairle agus stiùireadh gus daoine agus buidhnean a chuideachadh gus prionnsabalan Aithris Còraichean is Dleastanasan Fearainn na h-Alba a chur an gnìomh, a' gabhail a-steach tron Phrògram Deagh Chleachdadh againn.



A' brosnachadh deagh dhàimhean eadar uachdarain àiteachais agus teanantan tro dhleastanasan Coimiseanair Tuathanachas Màil – bheir sinn taic do libhrigeadh gnìomhan reachdail Coimiseanair Tuathanachas Màil, a' feuchainn ri co-chòrdadh fhaighinn leis a' phrògram obrach nas fharsainge againn.



A' com-pàirteachadh le daoine mu carson a tha fearann cudromach agus mar as urrainn dhaibh a dhol an sàs sa chùis – nì sinn cinnteach gum bi am poball agus luchd-ùidh an sàs san obair againn, togaidh sinn co-obrachadh agus cleachdaidh sinn na dleastanasan againn gus diofar sgilean agus lèirsinnean a thoirt còmhla le fòcas co-roinnte.

Ciamar a tha sinn ga dhèanamh?

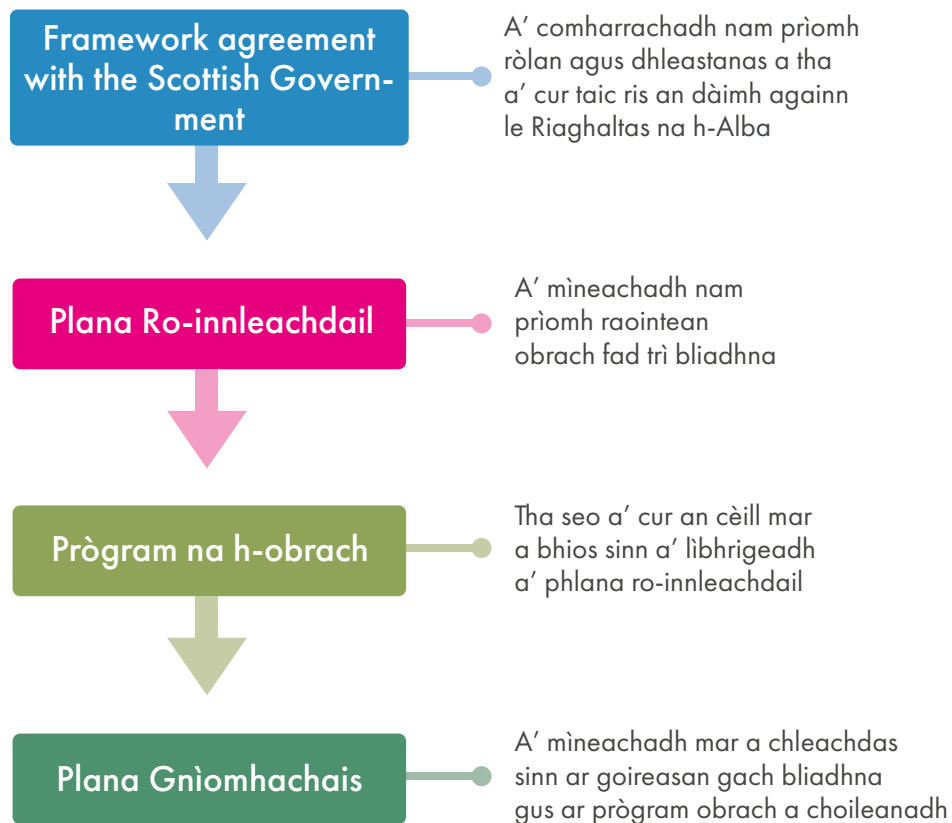
Tha sinn ag obair gus am plana ro-innleachdail is na builean againn a choileanadh tro bhith:

- **A' Rannsachadh agus a' sgrùdadh** – a' toirt seachad fianais agus anailis, a bhios a' fiosrachadh comhairle agus molaidhean do Mhinistearan na h-Alba agus do Phàrlamaid na h-Alba
- **A' stiùireadh atharrachadh ann an cleachdadh** – a' toirt seachad dùilean soilleir agus taic gus daoine agus buidhnean a chuideachadh gus prionnsapalan Aithris Còraichean agus Dleastanasan Fearainn na h-Alba a chur an sàs
- **A' cur feadhainn eile an sàs agus a' cruthachadh chom-pàirteasan ro-innleachdail** – cuiridh sinn am poball agus luchd-ùidh an sàs anns an obair againn agus togaidh sinn com-pàirteasan ro-innleachdail gus àrdachadh a thoirt air buaidh na h-obrach againn
- **A' cumail taic ri Coimiseanair Tuathanas Màil** – a' libhrigidh foincseanan reachdail Coimiseanair Tuathanas Màil.

Chuir sinn am plana ro-innleachdail trì bliadhna ùr againn airson 2023-26 air bhog. Chùm an Coimisean rannsachadh farsaing, conaltradh poblach, agus tachartasan, a' dèanamh mholaidhean airson atharrachaidhean mòra laghail is poileasaidh, agus a' cumail taic ri leasachaidhean cultarail is practaigeach sa bhad.

Tha am prògram obrach as ùire againn a' mìneachadh na nì sinn gus am plana ro-innleachdail ùr againn a libhrigeadh tron ath thrì bhliadhna. Tha am plana obrach bliadhnail a' cur an cèill mar a bhios sinn a' cleachdadh nan goireasan againn anns gach bliadhna ionmhais gus am prògram obrach agus plana ro-innleachdail againn a libhrigeadh. Chaidh ar plana gnìomhachais 2023-24 a chruthachadh a rèir ar prìomhachasan ro-innleachdail leantainneach, a' toirt feart air mar a tha sin a' gluasad gu àm ro-innleachdail ùr dhan Choimisean.

An Structar Libhrigidh againn



Annas a' phlana ghnìomh againn airson 2023-24, thàinig grunn phìosan obrach cudromach gu crìch agus thòisich raointean obrach ùra agus bha seo uile air a stiùireadh le com-pàirteachadh le luchd-ùidh agus com-pàirteachadh poblach. Chuir adhartas le agus crìochnachadh nam builean ris a' phlana gnìomhachais bhliadhnail, ri builean ro-innleachdail agus ri builean Frèam Coileanaidh Nàiseanta Riaghaltas na h-Alba.

Tha am Frèam Coileanaidh Nàiseanta aig Riaghaltas na h-Alba a' mìneachadh nam builean nàiseanta aig àrd-ìre gus Alba a dhèanamh na h-àite-fuirich nas fheàrr agus na dùthaich nas beartaiche agus nas soirbheachaile.

Cuiridh sinn ri

Tha na builean air [taobh-duilleig 4](#) a' cur ris na builean a leanas ann am frèam coileanaidh nàiseanta Riaghaltas na h-Alba agus ann an amasan nan Dùthchannan Aonaichte airson Leasachadh Seasmhach.

Builean frèam coileanaidh nàiseanta Riaghaltas na h-Alba:



Eaconamaidh



Àrainneachd



Coimhearsnachdan



Còraichean Daonna

Amasan nan Dùthchannan Aonaichte airson leasachadh seasmhach:



Bailtean-mòra agus
Coimhearsnachdan
Seasmhach



A' lùghdachadh
neo-ionannachd



Gnìomhach
a thaobh na
gnàth-shìde



Beatha
air Tìr



Deagh Obraichean
agus Fàs
Eaconamach

'S e bliadhna de dh'ath-leumachd agus freagarrachadh a bh' againn am-bliadhna agus an Coimisean fhathast a' freagairt air àrainneachd air an taobh a-muigh a tha a' sìor atharrachadh, air thoiseach air Bile Ath-leasachaidh an Fhearainn a bhith air a thoirt a-steach le Riaghaltas na h-Alba. Ged a tha an cruth-tìre a' sìor atharrachadh, tha an Coimisean air a bhith sùbailte na dhòigh-obrach. Thug coinneamhan riaghlaidh is buidhne cunbhalach cothrom dhuinn ar prìomhachasan agus ar comas-libhrigidh ath-sgrùdadh, a' dèanamh atharrachaidhean riatanach air clàran-ama agus planadh obrach gus dèanamh cinnteach gun tèid prìomh thoraidhean a libhrigeadh gu soirbheachail a rèir ar plana gnìomhachais agus ro-innleachdail.

Mar thoradh air seo, choilean sinn 82% de na builean planaichte againn, a tha air am mìneachadh sa plana gnìomhachais bhliadhnail againn, le dàil no atharrachadh air 18% mar thoradh air atharrachaidhean luchd-obrach agus feum a tha a' sìor fhàs a bhith a' dèiligeadh ris an àrainneachd air an taobh a-muigh. Libhrig sinn am plana gnìomhachais againn taobh a-staigh 5.39% den bhuidseit bhliadhnail againn, mu choinneamh targaid de 2%, tharraing sinn sìos £1.535m agus chosg sinn £1.475m a bha na fho-chosgais de 3.8% den Tabhartas gus Cuideachadh. Bha an fo-chosgais seo gu ìre mhòr mar thoradh air atharrachaidhean ann an luchd-obrach, libhrigeadh chùmhnanntan agus ath-sgeidealachadh na co-labhairt bliadhnail againn gu bliadhna ionmhais 2024-25.



Na prìomh chùisean is chunnartan a tha romhainn

Tha na bliadhna seo, tha na prìomh chunnartan mur ar coinneamh air a bhith co-cheangailte ri ar comas dèiligeadh ri cuideaman air an taobh a-staigh a thaobh stòrasan, atharrachaidhean san àrainneachd phoilitigich air an taobh a-muigh, gluasad gu plana ro-innleachdail ùr, a bharrachd air fastadh Bùird is Cathraiche ùr.

Bha grunn atharrachaidhean luchd-obrach ann sa bhliadhna ionmhais, a' cruthachadh chunnartan ann an leantalachd agus comas-libhrigidh. Chaidh dèiligeadh ri seo tro atharrachaidhean air ar plana gnìomhachais bliadhnail agus beachdachadh gu faiceallach air fastadh.

Air an taobh a-muigh, tha am fòcas a tha a' sìor fhàs air Bile Ath-leasachadh Fearainn Riaghaltas na h-Alba, a chaidh a thoirt a-steach dhan Phàrlamaid faisg air deireadh 2023-24, a' toirt atharrachadh air dàimhean luchd-ùidh a bharrachd air a' bhuaidh a dh'fhaodadh a bhith aige air a' Choimisean san àm ri teachd a thaobh gnìomhan ùra. Tha dòigh-obrach for-ghnìomhach air a bhith againn gus ar cuid rannsachaidh, mholaidhean agus fianais, a tha a' sìor fhàs, a chur an cèill chan ann a-mhàin gus Bile Ath-leasachadh an Fhearainn fhiosrachadh, ach cuideachd airson freagairtean luchd-ùidh do na molaidhean.

Ann an 2023-24 chaidh plana ro-innleachdail ùr fhoillseachadh agus chaidh Cathraiche ùr agus dà Choimiseanair Fearainn fhoillseachadh le Riaghaltas na h-Alba agus mar thoradh air sin, bha grunn riosgan ann a thaobh leantalachd ann an stiùireadh ro-innleachdail, riaghladh, agus dàimhean luchd-ùidh. Chaidh na cunnartan seo a riaghladh tro ghrunn lasachaidhean agus smachdan, a' gabhail a-steach ath-sgrùdaidhean cunbhalach leis a' Bhòrd agus an Sgioba-stiùiridh. Tha sinn den bheachd gur ann aig na cùisean a leanas a bhios a' bhuaidh as motha air an dòigh san libhrig sinn ar n-obair thairis air an ath bhliadhna.



Prìomh Chunnart	Lasachadh cunnairt
Tha dèanamh poileasaidh agus rianachd dhàimhean, agus modh-obrach ais-ghnìomhach mar fhreagairt ri cùisean a tha ag èirigh.	Co-obrachadh dlùth le Riaghaltas na h-Alba agus luchd-ùidh fhad 's a tha a' Phàrlamaid a' beachdachadh air Bile Ath-leasachadh an Fhearainn gus an urrainn dhan Choimisean a bhith a' ro-aithneachadh prìomh chùisean air am biodh comhairle ga shireadh; beachdachadh taobh a-staigh a' Bhùird agus an luchd-obrach air prìomh chuspairean airson a bhith deiseil gus ìrean ri teachd fhiosrachadh.
Comas dèiligeadh gu sgiobalta ann a bhith a' dèanamh cinnteach gu bheil goireasan air an riarachadh a rèir prìomhachasan a tha ag atharrachadh.	Cuir an gnìomh leasachaidhean air a' chuairt dealbhaidh gnìomhachais agus aithris againn. Cùm sùil air agus dèan lèirmheas air ar comas-libhrigidh tro choinneamhan sgioba cunbhalach agus dèan ath-sgrùdadh air prìomhachasan gach ràithe tron Sgioba-sùiridh.
Atharrachaidhean ann an dreuchdan a' Bhùird no gun a bhith a' fastadh buill bùird ann an deagh àm, le droch bhuaidh air riaghladh èifeachdach no dìth soilleireachd ann an stiùireadh ro-innleachdail.	Dèan conaltradh le Riaghaltas na h-Alba gu tràth gus taic a chumail ri pròiseas fastaidh ann an deagh àm airson fastaidhean 2024. Dèan cinnteach gu bheil am Bòrd againn an sàs ann an ath-sgrùdaidhean meadhan-bhliadhna air libhrigeadh a' phlana gnìomhachais agus ullach prògram obrach ùraichte airson a' Ghiblean 2025 a rèir ar pròiseasan dealbhadh gnìomhachais.
Atharrachaidhean ann am prìomhachasan obrach, dùilean neo-chòrdail no dìth prìomhachaidh a' toirt droch bhuaidh air fallaineachd an luchd-obrach.	Conaltradh cunbhalach, fosgailte agus follaiseach air a dhealbhadh gus fiosrachadh a chumail ris an luchd-obrach air fad mu leasachadh na buidhne, prìomhachasan agus atharrachaidhean san t-suidheachadh. Dearcnachadh nas fheàrr air a' phlana gnìomhachais leis an luchd-obrach air fad a' toirt buaidh air. Grad-shuirbhidh luchd-obrach le còmhradh às dèidh làimh agus lèirmheas le Fòram Conaltraidh Luchd-obrach a' Choimisein.

Bidh an Coimisean a' maothachadh nan cunnartan seo tron fhrèam againn airson rianachd chunnartan, rianachd buidseit, rianachd dhàimhean agus com-pàirteachadh, togail faire agus tro phrògram leasachaidh na buidhne againn agus cumaidh e na cunnartan fo sgrùdadh gnìomhach. Thèid ar clàr-cunnartan ro-innleachdail againn ath-sgrùdadh aig gach coinneamh den Chomataidh Sgrùdaidh is Cunnartan agus leis a' Bhòrd againn gach ràithe.

Gheibhear barrachd fiosrachadh air an rianachd chunnartan againn ann an 2023-24 san Anailis Coileanaidh againn ([taobh-duilleig 21](#)) agus san Aithris Riaghlaidh ([taobh-duilleig 31](#)).

Mion-sgrùdadh air coileanadh

Tha an lèirmheas air coileanadh Coimisean Fearainn na h-Alba ann an 2023-24, a' gabhail a-steach anailis den libhrigeadh is den choileanadh againn, agus den t-suidheachadh ionmhasail againn aig deireadh na bliadhna.

Na choilean sinn

Tha am plana gnìomhachais bhliadhna a' mìneachadh dè an dòigh anns an cleachd an Coimisean na goireasan aige gus prìomhachasan a choileanadh airson gach bliadhna ionmhais. Chaidh sùil gheur a chumail air seo ann an 2023-24 fhad 's a bhathar a' dèanamh grunn atharrachaidhean air sgioba agus structar an luchd-obrach thar na bliadhna.

Choilean am plana gnìomhachais airson 2023-24 libhrigeadh mu choinneamh ar plana ro-innleachdail airson 2020-23 agus chaidh an ath-phlana ro-innleachdail trì bliadhna againn fhoillseachadh.

Tha libhrigeadh a' phlana gnìomh againn air a sgrùdadh, agus thathar ag aithris air, fad na bliadhna anns na h-aithisgean adhartais againn dhan Bhòrd, a' gabhail a-steach dèanadas leis na Prìomh Chomharran Coileanaidh (PCCan) againn. Tha na struthan-obrach againn a' toirt fiosrachadh air gach raon mu seach, agus tha iad a' sealltainn mar a tha na gnìomhan anns a' phlana gnìomh a' cumail taic ris a' phlana ro-innleachdail.




Chaidh a' mhòr-chuid de PCCan againn airson 2023-24 a choileanadh (sfaic na clàran air [taobh-duilleig 12-13](#)). Chaidh 82% de na builean a bha air am planadh a libhrigeadh à targaid de 95%. Tha seo a' gabhail a-steach obair shusbainteach ann a bhith a' cumadh comhairle poileasaidh mu chùisean a tha a' tighinn am bàrr a thaobh calpa nàdarra, buannachd coimhearsnachd agus taic do dh'eadar-ghluasad cothromach.


Tha smachdan riaghlaidh ionmhais teann aig a' Choimisean, a' gabhail a-steach pròifileadh agus sgrùdadh buidseit gus dèanamh cinnteach gu bheil fo- no ro-chaitheamh air a chomharrachadh cho tràth 's a ghabhas gus an tèid ath-sgrùdadh a dhèanamh air agus gus an tèid dèiligeadh ris. Tha an Coimisean a' leantainn air adhart a' dèanamh adhartas math ann a bhith a' stiùireadh a chaitheamh gus libhrigeadh thairis air na prìomh raointean obrach aige (faic na prìomh chinn air taobh-duilleag [taobh-duilleag 14](#)). Am-bliadhna choilean sinn toradh deireadh na bliadhna le fo-chaitheachas de 5.39% den bhuidseit iomlan againn, mu choinneamh targaid de 2% ri linn atharrachaidhean ann an luchd-obrach agus cùmhnantan. Chaidh beachdachadh air planadh ionmhasail sa mheadhan-ùine fhad 's a bhathar a' cruthachadh a' phlana gnìomh bhliadhnail.

Tha grunn chunnartan agus mhì-chinntean mu choinneamh a' Choimisein ann a bhith a' coileanadh nam PCCan sin; tha iad sin air an sgrùdadh agus air an riaghladh gu dlùth tron fhrèam-riaghlaidh cunnairt, agus air an ath-sgrùdadh leis a' Chomataidh Sgrùdaidh is Chunnartan agus leis a' Bhòrd (faic Aithris air Riaghlaidh – Frèam-obrach Chunnartan agus Smachd [taobh-duilleig 30](#)).



Prìomh Chomharran Coileanaidh

Raon gnìomhachais	Prìomh Chomharran Coileanaidh Targaid 2023-24	Tomhas	Coileanadh 2023-24	Coileanadh 2022-23
 Ionmhas	Caitheachas an da-rìribh gu bhith taobh a-staigh ro-chosg de 2% den bhuidseat iomlan a chaidh a riarachadh	Àireamh sa cheud de chaiteachas aig deireadh na bliadhna an taca ris a' bhuidseat air riarachadh	5.39%	2.69%
 Sunnd an luchd-obrach	Ìre de luchd-obrach dheth tinn nas lugha na an cuibheas nàiseanta (6.3 latha ron ghalar làir-sgaoilte)	An àireamh chuibheasach de làithean dheth tinn aig gach neach-obrach	4.5 an àireamh chuibheasach de làithean	6.18 an àireamh chuibheasach de làithean
	Àrdachadh de 5% ann an luchd-obrach a tha a' faireachdainn gu bheil luach ga chur annta agus gu bheil iad gan aithneachadh airson an cuid obrach	Ìrean riarachaidh ann an suirbhìdh an luchd-obrach le bun-loidhne de 54% 'ag aontachadh gu tur' no 'ag aontachadh gu ìre mhòr'	43.9% ag aontachadh' ri 43.8% freagairt neòdrach	39% ag aontachadh' ri 33% freagairt neòdrach
 Libhrigeadh	Chaidh 95% de na toraidhean air an comharrachadh sa phlana gnothachais bhliadhnail a libhrigeadh	Àireamh sa cheud de thoraidhean air an libhrigeadh is air an coileanadh mar a chaidh mineachadh anns a' phlana gnìomh bhliadhnail	82% air an libhrigeadh	98% air an libhrigeadh
	Bidh measaidhean pròiseict a' comharrachadh buaidh agus atharrachadh san dòigh-obrach le luchd-ùidh mar thoradh dìreach air obair a' Choimisein	Tha suirbhìdhean measaidh pròiseict air comharrachadh gu bheil còrr is 60% den luchd-fhreagairt air na dh'ionnsaich iad tro thachartas/com-pàirteachadh air seo a chur an gnìomh no gu bheil iad comasach air deagh bhuidheachadh a dh'èirich mar thoradh air an obair againn.	63% den luchd-fhreagairt aig na coinneamhan poblach bhiortail againn a' faireachdainn gun robh tuigse nas fheàrr aca air ath-leasachadh an fhearainn às dèidh làimh	63% de luchd-freagairt suirbhìdh measaidh air a' Phrògram Deagh Chleachdaidh ag ràdh gu bheil iad air na dh'ionnsaich iad bho phròtacalan Còraichean is Dleastanasan Fearainn Coimisean Fearainn na h-Alba a chur an gnìomh. Chuir 70% den fheadhainn a chaidh gu bùth-obrach an cuid ionnsachaidh an gnìomh

Raon gnìomhachais	Prìomh Chomharran Coileanaidh Targaid 2023-24	Tomhas	Coileanadh 2023-24	Suidheachadh an taca ri coileanadh 2022-23
 Conaltradh	Pròifil nas àirde aig a' Choimisean	Àrdachadh gach bliadhna de:	An da-rìribh agus % bhon bhliadhna roimhe	
		Fiosrachadh sna meadhanan – 5%	318	15% ↓
		Luchd-leantainn sna meadhanan sòisealta 48%	2,420 ↑	27% ↑
		Fo-sgrìobhadh dhan chuairt-litir – 10%	2,025 ↑	18% ↑

Chùm an Coimisean air le prògram com-pàirteachaidh farsaing le luchd-ùidh agus leis a' phoball san fharsaingeachd gus coimhead air mar a dh'fhaodadh ath-leasachadh an fhearainn cuideachadh gus-shlànachadh nas uaine agus nas cothromaiche a libhrigeadh ann an Alba:

Bhruidhinn sinn aig ag

30 

tachartasan
a chaidh a chumail le com-pàirtichean agus luchd-ùidh thairis air grunn diofar roinnean

Bha còrr is
2,600
daoine à air feadh na RA an làthair aig na tachartasan seo

Chùm sinn

8 

coinneamhan poblach bhiortail

Bha
93
daoine an làthair bho air feadh na h-Alba

Ag obair le



luchd-ùidh
gus prìomh raointean obrach a thoirt air adhart agus gus an deasbad air ath-leasachadh fearainn fhiosrachadh, leithid a bhith a' stèidheachadh Fòram Comhairleachaidh Fearainn is Còraichean Daonna.

Tro 2023-24, tha sinn air aithisgean agus molaidhean fhoillseachadh air prìomh raointean obrach a' gabhail a-steach; comhairle gus Bile Ath-leasachadh an Fhearainn a tha gu bhith ann fhiosrachadh, obair shusbainteach gus taic a chumail ri àrd-amas Mhinistearan gum bu chòir tasgadh ann an calpa nàdarra a bhith na bhuanachd do choimhearsnachdan ionadail, agus raon farsaing de chomhairle do shealbhadairean-fearainn, manaidsèaran agus choimhearsnachdan gus taic a chumail ri bhùileachadh prataigeach Aithris air Còraichean is Dleasan Fearainn na h-Alba. Seo cuid de na prìomh rudan a rinneadh am-bliadhna:

Ath-leasachadh còraichean fearainn

Dh'fhoillsich sinn rannsachadh air siostam eadar-theachd SAFER na Frainge ann am margaidh an fhearainn dhùthchail gus cuideachadh le beachdachadh air ceumannan airson Bile Ath-leasachadh an Fhearainn. Stèidhich agus chùm sinn coinneamhan ràitheil de Bhuidheann Stiùiridh Fearainn Coimhearsnachd gus taic a chumail ri leasachadh nas ro-innleachdaile agus nas co-òrdanaichte air sealbh fearainn coimhearsnachd.

Ann an 2023-24, thòisich sinn air obair gus taic a thoirt do mhodhan riaghlaidh fearainn nas eadar-mheasgte a' gabhail a-steach a bhith a' foillseachadh pàipear ullachaidh agus obair pròiseict ùr. Chùm sinn sinn taic ri cruthachadh goireas sònraichte còmhla ri Oighreachd a' Chrùin Alba gus dòigh-obrach ùr a chruthachadh tron urrainn do dh'Oighreachd a' Chrùin taic a chumail ri bhith a' faighinn fearann coimhearsnachd, agus gabhaidh an t-ionnsachadh seo a chleachdadh gus dòighean-obrach a thaobh fearann poblach fhiosrachadh.

Ag ath-leasachadh margaidhean fearainn

Dh'fhoillsich sinn barrachd aithisgean bliadhnaile agus anailis agus dàta air margaidh an fhearainn dhùthchail, a' toirt seachad mion-sgrùdadh gus poileasaidh, Bile Ath-leasachadh an Fhearainn agus cleachdadh fhiosrachadh. Fhuair sinn aonta bho chom-pàirtichean gus an aithris bhliadhnaile seo a thoirt seachad airson trì bliadhna ann an dòigh nas cosg-èifeachdaiche a chleachdas co-roinn dàta far an gabh sin dèanamh.

Dh'fhoillsich sinn cuideachd Stiùireadh cudromach ùr air Buannachdan Coimhearsnachd bho Fhearann, às dèidh dhuinn conaltradh le raon farsaing de luchd-ùidh a thaobh mar a libhrigeas sinn rùn an riaghaltais gus dèanamh cinnteach gun toir tasgadh ann an calpa nàdarra buannachd do choimhearsnachdan. Chùm sinn oirnn a' comhairleachadh prògram an riaghaltais a tha a' sireadh airgead tasgaidh prìobhaideach ann an calpa nàdarra mu dhòighean gus dùilean a thaobh buannachd coimhearsnachd a leabachadh.

Ann an 2023-24 bharantaich sinn rannsachadh gus ath-sgrùdadh adhartais a dhèanamh air ath-chleachdadh fearann falamh is trèigte, trì bliadhna bho chaidh molaidhean Buidheann Gnìomha Fearainn Falamh is Trèigte a' Choimisein fhoillseachadh. Bharantaich sinn cuideachd barrachd obrach gus taic a chumail ri gnìomhachd air solar fearainn taigheadais dùthchail, agus sinn ag aithneachadh cho èiginneach agus cho cudromach 's a tha a' chùis seo do dh'eaconamaidhean agus coimhearsnachdan dùthchail.

A' leabachadh sealbh agus cleachdadh fearainn ciallach

Lean sinn oirnn ag obair le sealbhadairean-fearainn, manaidsèaran agus coimhearsnachdan gus taic a chumail ri bùileachadh practaigeach Aithris Còraichean is Dleasan an Fhearainn (LRRS), ag obair le còrr air 83 luchd-fios cùise thar na bliadhna ionmhais.

Am-bliadhna bha fòcas sònraichte againn air a bhith a' cumadh cleachdaidhean ùra ann an calpa nàdarra gus taic a chumail ri bùileachadh an Stiùiridh ùir air Buannachdan Coimhearsnachd. Bha seo a' gabhail a-steach com-pàirteachadh cudromach leis an riaghaltais, luchd-leasachaidh phròiseactan, BSI gus bun-inbhean na RA fhiosrachadh, a bharrachd air sealbhadairean fearainn agus coimhearsnachdan.

Tha sinn cuideachd air taic a chumail ri ceannardas ann an deagh chleachdadh, agus chùm sinn tachartas do luchd-seilbh fearainn ann an Loch Laomainn agus Pàirc Nàiseanta nan Tròisichean agus dh'obraich sinn còmhla ri grunn buidhnean poblach a tha nan sealbhadairean fearainn.

Conaltradh

Aig cridhe na lèirsinn againn, tha a bhith a' dèanamh cinnteach gun libhrig sinn prògram gnìomhachd le luchd-ùidh agus leis a' phoball, gus am bi iad mothachail air agus comasach air cur ris a' chòmhradh mun chomas aig ath-leasachadh fearainn gus buannachdan practaigeach a libhrigeadh do dh'Alba.

Tron bhliadhna, tha sinn air prògram de ghnìomhachd conaltraidh àrd-ìomhaigh a libhrigeadh gus cuideachadh le bhith a' togail mothachadh air a' Choimisean agus gus buaidh a thoirt air smaoineachadh nas fharsainge mu fhearann ann an Alba le grunn sgeulachdan a' gabhail a-steach; foillseachadh na h-aithisg dàta margaidhean fearainn dùthchail, beachd air foillseachadh Bile Ath-leasachadh an Fhearainn agus ar n-obair a thaobh calpa nàdarra.

Tha sinn cuideachd air obair mhòr a dhèanamh gus ar n-ìomhaigh agus ar conaltradh air prìomh àrd-ùrlaran mheadhanan sòisealta àrdachadh, agus chaidh ro-innleachd mheadhanan sòisealta ath-leasaichte a chur air bhog aig toiseach an Fhaoillich a' libhrigeadh ìrean eadar-obrachaidh gu math nas àirde sa chairteal mu dheireadh den bhliadhna. Am measg nam prìomh naidheachdan, bha a bhith a' ruighinn còrr is 3,000 luchd-leantainn air LinkedIn, àrdachadh de 85% an taca ri 2022-23. Air Instagram, ràinig sinn cuibhreann nas àirde de dhaoine nach eil gar leantainn na tha gar leantainn leis an t-susbaint againn, comharra gu bheil sinn a-nis a' ruighinn luchd-èisteachd ùra.

Thug sinn seachad cuideachd grunn choinneamhan poblach bhiortail air an dealbhadh gus cothrom a thoirt do dhaoine air feadh na h-Alba beachdachadh air cùisean co-cheangailte ri fearann agus mar a tha fearann air a shealbhadh agus air a chleachdadh ann an Alba. Bha buaidh dhìreach aig na seiseanan cudromach seo air cruthachadh a' phlana ro-innleachdail ùir againn, a' dèanamh cinnteach gu bheil ar cuid obrach san àm ri teachd a' coileanadh feumalachdan agus dùilean dhaoine sa choimhearsnachd.



Coimiseanair Tuathanachas Màil

Tha raon tuathanachais màil soirbheachail an eisimeil air dàimh làidir, cuideachail eadar màl-shealbhadairean agus uachdarain fearainn agus air dòigh-obrach dheimhinneach, phroifeiseanta le eadar-mheadhanairean a tha ag obair às leth a’ mhàl-shealbhadair no an uachdarain fearainn. Feumaidh an leithid de dhàimhean a bhith stèidhichte air meas co-ionann agus luachan co-roinnte agus dòigh-obrach choitcheann a thaobh cothromachd agus reusantachd. Tha Coimiseanair Tuathanachas Màil (TFC) air cumail air adhart a’ toirt taic do dhàimhean math ann an grunn phrìomh raointean.

Chaidh seachd Còdan Obrachaidh fhoillseachadh gu ruige seo. Thathar an dùil gum bi iad a’ stiùireadh nan dòighean-giùlain agus a’ toirt cumadh air na modhan-obrach a tha ceangailte ris na h-eadar-obrachaidhean agus còmhraidhean eadar uachdarain fearainn agus teanantan, a’ gabhail a-steach luchd-ionaid agus eadar-mheadhanairean a tha ag obair airson taobh seach taobh. Tron bhliadhna tha an Coimiseanair Tuathanachas Màil air leantainn air adhart a’ toirt seachad comhairle mu bhith a’ buileachadh nan Còdan Cleachdaidh do dh’uachdarain agus do theanantan.

Anns a’ bhliadhna a dh’fhalbh, dh’fhoillsich Coimiseanair Tuathanachas Màil pàipear fiosrachaidh ùr mu na h-atharrachaidhean a tha a dhìth gus cur às do chnapan-starra a thaobh cur chraobhan air gabhaltasan le teanantan, a’ toirt seachad stiùireadh soilleir air mar a bu chòir an cleachdadh a chur an gnìomh.

Thairis air a’ bhliadhna sa chaidh, tha an Coimiseanair Tuathanachas Màil cuideachadh air obair chudromach a dhèanamh le com-pàirtichean tro Fhòram Comhairleachaidh Tuathanachas Màil gus fiosrachadh agus comhairle a thoirt seachad gus taic a thoirt do leasachadh Bile Ath-leasachaidh an Fhearainn a thaobh gabhaltasan le teanantan a bharrachd air a’ bhuidhe a bheir atharrachadh air riaghailtean taigheadais agus poileasaidh cothromachad -carboin.

Obair-chùise

Bidh an Coimiseanair Tuathanachas Màil a’ toirt fiosrachadh do theanantan agus uachdarain fearainn air na Còdan Cleachdaidh. Ann an 2023/24 fhuair an TFC 66 ceistean, lùghdachadh de 5.7% bhon bhliadhna mu dheireadh.

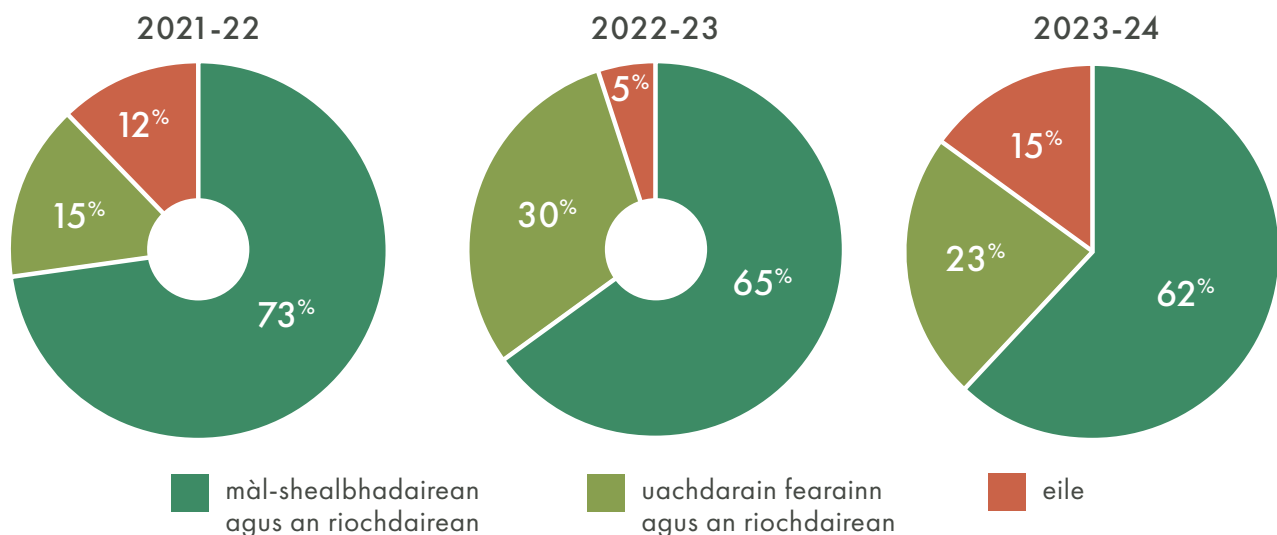
66 

ceistean tron bhliadhna

5.7%

nas lugha na 2022-23

A thaobh fios thugainn, fhuair eadh a’ chuid as motha bho thuathanaich màil agus bhuaipasan a bha gan riochdachadh (62%), le ceistean bho uachdarain, bho riochdairean uachdarain (23%) agus bho phroifeiseantaich eile (15%).



Fhuair an Coimiseanair Tuathanachas Màil raon farsaing de chuspairean thairis air a’ bhliadhna ’s a chaidh, leis a’ mhòr-chuid mu chomhairle air càradh is cumail suas, leigeil seachad, lèirmheasan màil, cùisean co-cheangailte ri spòrs agus deireadh theanantachdan. Mar a thachair sna bliadhnaichean roimhe seo, fhuaradh ceistean bho air feadh na h-Alba, leis an àireamh as motha de luchd-conaltraidh ùra a’ tighinn bho Shiorrachd Obar Dheathain is Peairt is Ceann Rois.

Seòrsa ceist	2023-24
Glusad còir fearainn/Còir sheilbh	3
Briseadh a’ Chòd	2
Iomadachadh	1
Deireadh na teanantachd	7
Uidheam Stèidhichte	3
Reachdas Coitcheann	6
Gabhaltas ùr/ùrachadh gabhaltais	3
Leigeil seachadan	14
Lèirmheas Màil	7
Obraichean-càraidh	6
Spòrs	3
Teirmichean Teanantachd/Liosa	2
Leasachaidhean Theanantan	3
Coilltearachd	1
Taigheadas	1
Eile	2
Waygo	2

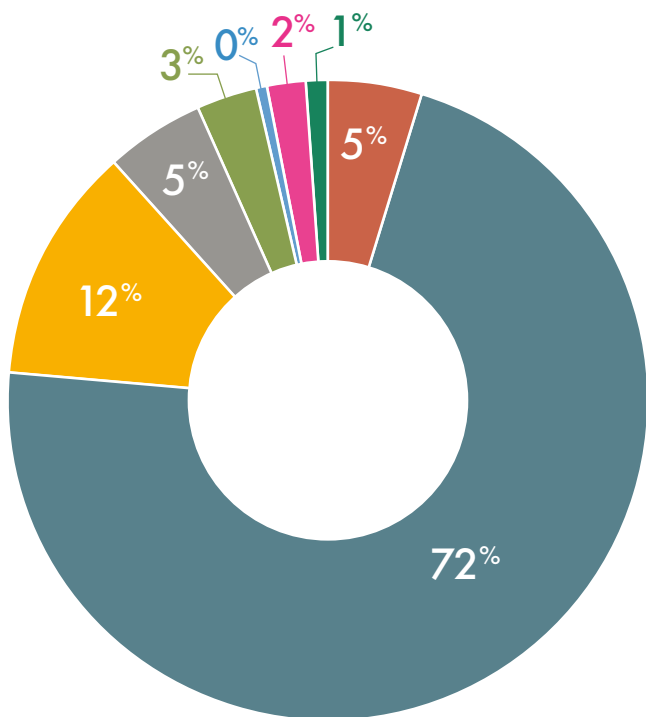


Cha deach aithris a dhèanamh air casaid sam bith de bhriseadh am-bliadhna.

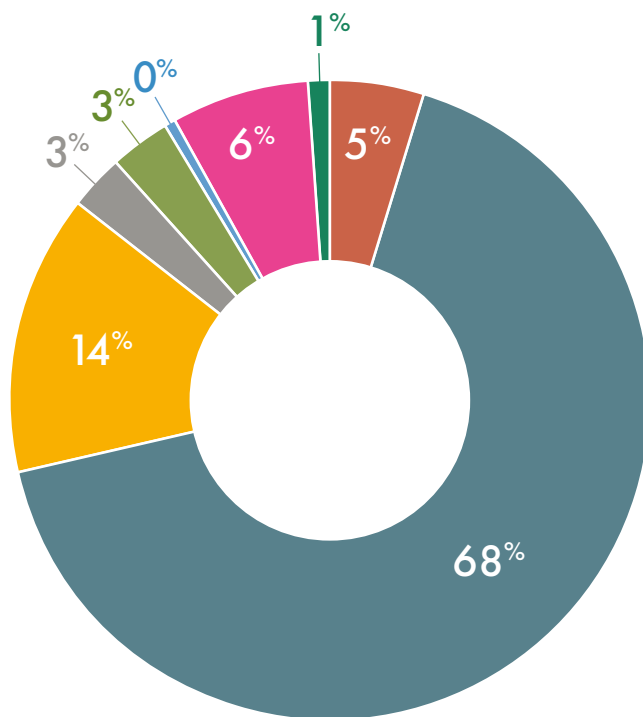
Suidheachadh Ionmhasail

Ann an 2023-34, fhuair Coimisean Fearainn na h-Alba buidseat (ris an canar Cìoch Caiteachais Roinneil, no DEL) de £1.559m millean bho Riaghaltas na h-Alba. Bha an Coimisean ag obair taobh a-staigh an riarachadh airgid aige airson 2023-24 le bhith a' tarraing sìos £1.535m den riarachadh £1,559m aige a bha na fho-chosg de £84k, bha fo-chosg de £60k mu choinneimh an Tabhartas gus Cuideachadh.

Riarachadh nan goireasan againn sa bhuidseat 2023-24



Riarachadh nan goireasan againn an da-rìribh 2023-24



- Cosgaisean nan Coimiseanairean
- Cosgaisean Luchd-obrach
- Conaltradh is tachartasan
- Seirbheisean Corporra
- Ath-leasachadh còraichean fearainn
- A' leabachadh sealbh agus cleachdadh fearainn ciallach
- Ag ath-leasachadh margaidhean fearainn
- Coimiseanair Tuathanachas Màil

Ann a bhith a' prògramadh a' bhuidseit, rinn sinn cinnteach gun robh sùbailteachd ann gus an urrainn dhuinn freagarrachadh ri prìomhachasan caochlaideach agus atharrachaidhean ann an stòrasan. Ro sgrùdadh meadhan na bliadhna, chaidh chomharrachadh gur dòcha gum biodh ro-chosg ann. Ach, chruthaich co-rèiteachaidhean pàighidh leantainneach mì-chinnt mun cheist am biodh feum air an fho-chosg seo airson cosgaisean a bharrachd co-cheangailte ris an duais pàighidh againn. Chuir an t-aonta air an duais pàighidh, a chaidh a chrìochnachadh sa chairteal mu dheireadh den bhliadhna, bacadh air ar comas gus an t-airgead a bha air fhàgail ath-riarachadh.

Bha cosgaisean luchd-obrach nas lugha na bha dùil mar thoradh air ìre nas àirde de dh'atharrachadh luchd-obrach agus mar thoradh air aonta pàighidh nas isle na bha dùil. Cuideachd, cho-dhùin an Coimisean a' cho-labhairt dhà-bhliadhnail aca ath-sgeidealachadh mar thoradh air atharrachaidhean air an t-suidheachadh taobh a-muigh na buidhne, a' fàgail gun deach nas lugha a chosg air conaltradh agus tachartasan.

Tar-shealladh Ionmhasail

Air stèidh teachd-a-steach is caiteachas, tha an toradh ionmhasail airson na bliadhna air gnìomhachdan àbhaisteach air fhàgail gu bheil fo-chosg sa bhuidseat de £84k. Bha fo-chosg gu ìre aig a' Choimisean tron bhliadhna mar thoradh air atharrachadh air luchd-obrach agus structar na buidhne. Fhuair an Coimisean £1.535m den chuibhreann aige de Thabhartas gus Cuideachadh bho Riaghaltas na h-Alba, b' e an caiteachas uile-chùiseach lom bho seo £1.475m, a' fàgail gun robh fo-chosg de £60k san airgead a chaidh a tharraing sìos bhon Tabhartas gus Cuideachadh.

Geàrr-chunntas air caiteachas an da-rìribh	2023-24 £000	2022-23 £000	2021-22 £000
Buidseat DEL	1,559	1,550	1,526
Caiteachas Obrachaidh Iomlan	(1,475)	(1,508)	(1,525)
Còrr/(easbhaidh) sa Bhuidseat	84	42	1
Tabhartas gus Cuideachadh air a tharraing sìos	1,535	1,550	1,470
Teachd a-steach eile	-	-	-
Còrr/(easbhaidh) leis an GIA air a tharraing sìos	60	42	(55)



A' bhuidheann againn

Agus sinn a-nis san t-seachdamh bliadhna againn, tha an Coimisean air fàs mar bhuidheann. Nuair a tha an dàrna plana ro-innleachdail trì-bliadhna againn a' tighinn gu crìch, tha na ciad atharrachaidhean air a bhith againn air ballrachd Bòrd a' Choimisein bho chaidh a stèidheachadh.

Leasachadh na buidhne

Am-bliadhna, chuir sinn crìoch air a' phrògram leasachaidh air feadh na buidhne a thòisich air a' bhliadhna roimhe sin. Tha sinn air barrachd leasachadh a dhèanamh air ar conaltradh le luchd-obrach, a' gabhail a-steach ath-sgrùdadh ar suirbhidh an luchd-obrach le beachdan bho luchd-obrach gus cuideam nas motha a chur air tuigse slàinte is sunnd. Chuir sinn grunn atharrachaidhean an gnìomh cuideachd air sgeideal a' chonaltraidh a-staigh againn agus air mìosachan nan coinneamhan aghaidh-ri-aghaidh againn gus am bi dàimhean nas fhèarr ann thar sgiobaidhean luchd-obrach. Tron bhliadhna rinn sinn cuideachd grunn atharrachaidhean san sgioba luchd-obrach againn gus cur ri ath-leumachd na buidhne. Bha seo a' gabhail a-steach a bhith a' fastadh comas-libhrigidh a bharrachd gus taic a chumail ri riaghladh ionmhais làidir agus tuilleadh atharrachaidhean ann an dreuchdan agus dleastanasan gus solar HR èifeachdach a thoirt in-thaigh. Am measg nam prìomh cheumnan a chaidh a ghabhail sa bhliadhna bha:

- Ag obair tron aonta aithneachaidh ùr le Aonadh nan Seirbheisean Poblach is Malairteach (PCS)
- Ag aontachadh rèiteachadh pàighidh dà-bhliadhna do luchd-obrach a rèir poileasaidh poblach
- A' stèidheachadh pàtran cunbhalach de choinneamhan mìosail aig an sgioba slàn, a' toirt an luchd-obrach uile còmhla, a' gabhail a-steach an fheadhainn a tha stèidhichte air astar
- A' dèanamh leasachadh luchd-obrach tro shreath de bhùthan-obrach 'teòiridh atharrachaidh' gus cur ris a' bhuidhne iomlan againn.
- A' stèidheachadh prògram trèanaidh co-òrdanaichte do luchd-obrach
- A' dèanamh lèirmheas air an t-seirbheis HR cho-roinnte againn gus am bi cothromachadh nas fhèarr ann de libhrigeadh a-staigh agus a-muigh.

Dh'aontaich an Coimisean cuideachd a bhith:

- Ag ùrachadh ar clàr-ama de choinneamhan planadh gnothachais, gus dèanamh cinnteach gun urrainn dhan luchd-obrach air fad cur riutha gu h-èifeachdach
- Ag ùrachadh ar dòigh-obrach a thaobh planadh gnìomhachais agus stiùireadh phròiseactan gus cur ris a' bhuidhne againn agus ri cho èifeachdach 's a tha sinn.

Lean an Coimisean air cuideachd leis an fhòcas aige air a bhith a' cur an sàs atharrachadh cultair sa bhuidhne agus a bhith a' leabachadh còraichean agus dleastanasan fearainn aig cridhe na buidhne, rud a chithear ann an structar an sgioba-stiùiridh, gus an dàimh eadar poileasaidh agus cleachdadh a neartachadh.

Pròifil Chunnartan – Geàrr-chunntas 2023-24

Tha pròifil cunnairt a' Choimisein air atharrachadh is air leasachadh tron bhliadhna gus freagairt air na h-atharrachaidhean taobh a-staigh na buidhne. Bha atharrachaidhean ann an riosgan a rèir daineamaigs caochlaideach ann an dàimhean riaghaltais agus luchd-ùidh, gu sònraichte a thaobh toirt a-steach Bile Ath-leasachadh Fearainn an Riaghaltais, cho math ri atharrachaidhean ann an luchd-obrach agus comas-libhrigidh rè na bliadhna.

Thèid cunnartan a chomharrachadh, a sgrùdadh agus a stiùireadh tron fhrèam stiùireadh chunnartan ([faic taobh-duilleig 31](#)). Nam measg bha:

- Luchd-obrach neo-làthaireach air sgàth tinneis agus mar thoradh air seo gu bheilear a' call comas airson eileamaidean a tha riatanach airson gus libhrigeadh gnothachais a thoirt seachad.
- Atharrachaidhean ann am prìomhachasan obrach, dùilean neo-chòrdail no dìth prìomhachaidh a' toirt droch bhuaidh air sunnd an luchd-obrach
- Briseadh air siostaman libhrigidh agus gnìomhachais mar thoradh air cuid de luchd-obrach a' gluasad gu roghainnean nas maireannach a thaobh obair san dachaigh.

Mar a tha fìor airson a h-uile buidheann phoblach, tha an cogaidh san Ugràin air cur ri cunnartan a thaobh tèarainteachd shaidhbear a tha air a bhith na fhòcas dlùth dhan Choimisean fad na bliadhna agus sinn a' faighinn creideas Cyber Essential Plus.

Chaidh riosg a bharrachd a chomharrachadh sa bhliadhna mar thoradh air na h-atharrachaidhean a tha ri thighinn ann an dreuchdan a' Bhùird, a' cur aghaidh ris a' bhuaidh a dh'fhaodadh a bhith aig seo air riaghladh, libhrigeadh agus dàimhean luchd-ùidh.

Bha grunn chunnartan co-cheangailte ri cùisean taobh a-muigh na buidhne fhathast nam fòcas dhuinn faisg air deireadh na bliadhna, ach chaidh an cumail fo dhlùth sgrùdadh a chionn 's gun robh iad taobh a-staigh na h-ìre às àirde airson sgòr cunnart ìosal. Nam measg bha:

- Tha dèanamh poileasaidh agus rianachd dhàimhean, agus modh-obrach ais-ghnìomhach mar fhreagairt air cùisean a tha ag èirigh
- Stiùirich dhàimhean air feadh Riaghaltas na h-Alba gus am bi obair a' Choimisein air a tuigsinn, air a mholadh agus gun tèid fàilte a chur oirre.

Chaidh grunn smachdan agus lasachaidhean a chur an sàs gus cuideachadh le bhith a' riaghladh nan cunnartan sin, leithid am fòcas nas motha air sunnd luchd-obrach, ath-sgrùdadh air builean plana gnìomh agus sgrùdadh buidseit.

A' Planadh air adhart

Ann a bhith a' planadh airson na h-ath bhliadhna ionmhais agus a' coimhead air adhart ris a' mheadhan-ùine, tha sinn a' beachdachadh gu faiceallach air an t-suidheachadh ionmhais againn, leis gu bheil cosgaisean ag èirigh agus gu bheil cuingeadan leantainneach air ionmhas poblach.

Tha sinn a' sireadh sàbhalaichean agus sùbailteachd aig prìomh amannan a' gabhail a-steach a thaobh dreuchdan bàna agus ùrachadh chùmhnanntan. Tha sinn cuideachd a' sireadh chothroman gus co-obrachadh le buidhnean eile gus an luach as motha fhaighinn bho chaitheamh is stòrasan co-roinnte.

Tha e coltach gum bi buaidh aig Bile Ath-leasachadh an Fhearainn, a chaidh a thoirt a-steach dhan Phàrlamaid le Riaghaltas na h-Alba faisg air deireadh na bliadhna ionmhais, air gnìomhan a' Choimisein agus air na stòrasan air a bheil e feumach. Ma thèid am Bile aontachadh leis a' Phàrlamaid, tha sinn an dùil gum bi am pròiseas Pàrlamaideach deiseil ann an 2025, agus gun toir cur an gnìomh ceumannan a' bhile grunn bhliadhnaichean às dèidh sin. Mar sin tha grunn mhì-chinntean ann a thaobh phlanadh sa mheadhan-ùine, ach chan eil iad sin a' toirt buaidh dhìreach air an ath bhliadhna ionmhais. Tha sinn a' com-pàirteachadh gu dlùth le Riaghaltas na h-Alba ann a bhith a' beachdachadh air a' bhuaidh a th' aig na gnìomhan a thathar a' moladh sa Bhile air stòrasan.

Tha am [plana ro-innleachdail](#)¹ làithreach againn a’ mìneachadh na ro-innleachd againn airson na h-ùine bhon t-Sultain 2023 - 2026. Chruthaich sinn prògram obrach ath-nuadhaichte airson 2023-24 airson a dhol còmhla ri seo. Tha na prìomhachasan a tha air am mìneachadh nar prògram obrach a’ cuimseachadh air far am faod an Coimisean luach a chur ris agus a’ bhuidheas as motha a bhith aige thairis air na 18 mìosan a tha romhainn.

Lìbhrigidh sinn am prògram obrach againn le bhith:

- A’ toirt comhairle agus fianais do Riaghaltas na h-Alba, dhan Phàrlamaid agus do luchd-ùidh air a’ mholadh airson Bile Ath-leasachadh an Fhearainn
- A’ toirt seachad comhairle airson poileasaidh agus cleachdadh a thaobh margaidh an fhearainn dhùthchail agus eadar-ghluasad cothromach, iomadachadh sealbh agus riaghladh fearainn agus leasachadh is ath-nuadhachadh fearainn a’ cumail taic ri libhrigeadh NPS4.
- A’ neartachadh buileachadh Còraichean is Dleastanasan Fearainn tron Phrògram Deagh Chleachdadh againn
- A’ cumail taic ri dleastanasan a’ Choimiseanair Tuathanachas Màil.

Foir-shealladh so-sheasmhach, sòisealta agus àrainneachdail

Ann an co-rèir ri Riaghaltas na h-Alba, tha an Coimisean air gealltainn còraichean daonna - eaconamach, sòisealta agus cultarach - a chur aig cridhe na h-obrach againn. Tha seo air fhisge a-steach sa phlana ro-innleachdail agus ann am prògram na h-obrach againn, le fòcas sònraichte air a bhith a’ coileanadh nan còraichean daonna mean air mhean tron fhrèam airson ath-leasachadh an fhearainn ann an Alba. Tha sinn air cur romhainn co-ionannachd chothroman a chur air adhart agus tha poileasaidhean is modhan-obrach againn gus dèanamh cinnteach gun tachair sin. Tha sinn ag aithneachadh nan dleastanasan laghail air fad againn, gu sònraichte a thaobh dàimhean cinnidh, aois, gnè agus leth-bhreith ciorraim agus cumaidh sinn ris gach poileasaidh aig Riaghaltas na h-Alba a thaobh còraichean daonna agus co-ionannachd.

Tha targaidean àrd-amasach aig Riaghaltas na h-Alba airson lùghdachadh carboin anns an roinn phoblaich, agus às dèidh dhan riaghaltas èiginn gnàth-thìde ainmeachadh, tha sùil gheur air a bhith air an roinn phoblaich a bhith air thoiseach air càch le bhith a’ lùghdachadh sgaoilidhean carboin. Tha Plana Gnìomh Gnàth-shìde na Comataidh a’ mìneachadh a’ ghealltanais againn cothromach carboin a ruigsinn sna h-eimiseanan againn ro 2025 agus gun eimiseanan dìreach sam bith a bhith againn ro 2030 agus tha mapa-slighe againn gus sin a ruigsinn. Bha lùghdachadh susbainteach ann an eimiseanan a’ Choimisein roimhe bho 58 tunnaichean ann an 2019 gu 30 tunnaichean ann an 2023. Tha seo gu ìre mhòr mar thoradh air fòcas leantainneach a’ Choimisein air obair agus coinneamhan haidhbrid far a bheil sin iomchaidh. Ged a tha sinn air àrdachadh fhaicinn bho 20 tonna ann an 2022, tha an Coimisean ag ath-sgrùdadh ar n-adhartas a dh’ionnsaigh cothromachadh carboin gu gnìomhach. Chaidh na poileasaidhean againn air obrachadh bhon dachaigh ùrachadh agus siubhail ath-sgrùdadh gus dèanamh cinnteach gun tèid na dh’ionnsaich sinn a thaobh atharrachaidhean obrach a leabachadh agus gun lean an t-ìsleachadh ann an siubhal agus gum faighear buannachdan bho seo san fhad ùine.

Faodaidh grunn bhunnachdan tighinn dhan choimhearsnachd nas fharsainge tro luchd-obrach ag obair anns a’ choimhearsnachd agus le buidhnean carthannais. Cumaidh sinn taic ri daoine a tha airson obair coimhearsnachd no carthannais a dhèanamh. Faodaidh luchd-obrach pàirt a ghabhail ann an sgeama ‘thoir mar a choisinnear’, far am faod iad cuid den tuarastal aca a thoirt gu buidhnean carthannais a roghnaich iad.

¹ Gheibhear am plana ro-innleachdail againn aig www.landcommission.gov.scot/resources sa Ghàidhlig agus sa Bheurla.

Feabhas luach

Bidh Bòrd a' Choimisein a' toirt seachad na lèirsinn agus a' cheannais a tha a dhìth gus dèanamh cinnteach gu bheil e riarachd gu bheil a' bhuidheann a' dèanamh an fheum as fheàrr de dh'airgead poblach. Tha sinn an geall air feabhas luach a libhrigeadh tro riaghladh agus cunntachalachd a tha soilleir, tro rianachd coileanaidh a tha èifeachdach, tro co-obrachadh agus obair le com-pàirteachasan, tro làn-mheudachadh èifeachdasan agus a' fighe seasmhachd a-steach san dòigh a dh'obraicheas sinn.

Tha rùn aig a' Choimisean a bhith a' faighinn sàbhalaidhean èifeachdais agus tha e air cumail air a' coileanadh sàbhalaidhean cosgais tro ath-sgrùdadh air aonta nan seirbheisean HR co-roinnte, a' toirt cothrom dhuinn barrachd sheirbheisean HR a libhrigeadh in-thaigh. Tha lèirmheas farsaing agus tairgse den t-seirbheis IT cho-roinnte againn air dèanamh cinnteach gum faigh an Coimisean an luach as fheàrr bho na solaraichean aige.

Tha sinn air cur romhainn co-ionannachd chothroman a chur air adhart agus tha poileasaidhean is modhan-obrach aige airson dèanamh cinnteach gun tachair sin. Tha sinn cuideachd a' gabhail làn-ealla ri ar dleastanasan laghail, gu sònraichte a thaobh dàimhean cinnidh, agus leth-breith aois, gnè agus ciorram.

Tha an Coimisean gu mòr airson 's gum bi na h-irean as àirde de ghiùlan beusach agus de dh'ionracas ann agus airson casg a chur air brìbearachd agus coirbeachd. Tha poileasaidh againn an aghaidh foill agus chan eil aithris sam bith air a bhith ann de dh'fhoill no de choirbteachd.

So-ruigsinneachd

Tha achdachadh Riaghailtean Ruigsinneachd Buidhnean san Roinn Phoblaich (Làrach-lìn agus Aplacaidean Mobile) (Àir. 2) 2018 san t-Sultain 2018 a' toirt air Coimisean Fearainn na h-Alba dèanamh cinnteach gu bheil ruigsinneachd na phrìomh amas ann a bhith a' dealbhadh agus a' togail nan taobhan didseatach de na seirbheisean a tha ag amas air muinntir na h-Alba.

San Dùbhlachd 2023 chaidh làrach-lìn a' Choimisein a sgrùdadh le Seirbheis Didseatach an Riaghaltais agus chaidh grunn atharrachaidhean a dhèanamh air an làrach-lìn gus cuir ris an ruigsinneachd aice, nam measg:

- A' dèiligeadh ri WCAG 1.4.3 cùisean le lomsgaradh (ire as isle) ann an sgrìobhainnean PDF;
- A' dèanamh cinnteach gun deach markup dàta a bha a dhìth a chur an sàs ann an sgrìobhainnean PDF gus inbhean WCAG 2.4.2, WCAG 3.1.1 agus WCAG 1.3.1 a choileanadh;
- Ag ùrachadh na h-aithris Ruigsinneachd gus saoraidhean a chur ann airson susbaint nach eil ruigsinneach.

Ghabh an Coimisean cuideachd ceumannan gus dèanamh cinnteach gu bheil ruigsinneachd nas fheàrr air sgrìobhainnean air an taobh a-staigh agus ghabh luchd-obrach pàirt ann an trèanadh ruigsinneachd gus tuigse na buidhne air inbhean ruigsinneachd a leasachadh.

Hamish Trench



Ceannard agus Oifigear Cunntachail

18 Samhain 2024

Anns an aithisg seo, tha na prìomh aithrisean agus aithisgean a tha ga dhèanamh comasach gun urrainn Coimisean Fearainn na h-Alba riatanasan cunntachalachd a choileanadh agus dearbhadh gu bheil e a' gèilleadh ri deagh riaghladh corporra.

Aithisg air Riaghladh Corporra

Aithisg nan Stiùirichean

Bòrd nan Coimiseanairean

Gheibhear làn fiosrachaidh air Clàr Com-pàirtean nan Coimiseanairean air an làraich-lìn againn: www.landcommission.gov.scot

Andrew Thin – Cathraiche Coimisean Fearainn na h-Alba gus 31 Faoilleach 2024

Tha còrr is fichead 's a deich bliadhna de ghnàth-eòlas aig Andrew air dreuchdan ceannardais san roinn phoblaich, san roinn phrìobhaidich agus san treas roinn. Cho-òrdanaich e an obair air an Lèirmheas air reachdas air Gabhaltasan Àiteachais ann an 2014. Am measg nan dreuchdan eile aige san roinn phoblaich, bha e na Choimiseanair Croitearachd, na Chathraiche air Ùghdarras Pàirc Nàiseanta a' Mhonaidh Ruaidh agus na Chathraiche air Dualchas Nàdair na h-Alba, agus gu 2022 bha e na Chathraiche air Canàlan na h-Alba.

Michael Russell – Cathraiche Coimisean Fearainn na h-Alba bho 1 Gearran 2024

Bha Mìcheal Ruiseal, na Mhinistear ann an Riaghaltas na h-Alba agus na Bhall Pàrlamaid na h-Alba aig diofar amannan eadar 1999 agus 2021. Tha e air a bhith an sàs ann an ath-leasachadh fearainn bho chionn fhada agus e air a bhith na Mhinistear airson na h-Àrainneachd bho 2007-2009, na bhall den Chomataidh ann am Pàrlamaid na h-Alba a rinn sgrùdadh air Bile Ath-leasachadh an Fhearainn ann an 2015 agus na BhPA airson Roinn Alba a Deas airson dà theirm mus deach a thaghadh ann an 2011 mar bhall pàrlamaid sgìreil airson Earra-Ghàidheal is Bòid. Leig e dheth a dhreuchd bho phoilitigs riochdachail ann an 2021, ach bha e na cheann suidhe air an SNP gu 2023. Tha e air seachd leabhraichean a sgrìobhadh agus tha e air a bhith ag obair mar sgrìobhadair cholbhan agus neach-aithris a bharrachd air riochdaire agus stiùiriche telebhisein. Stèidhich e Fèis nam Meadhanan Ceilteach, a tha a-nis air a bhith a' ruith fad 45 bliadhna, bha e na Àrd-ollamh pàirt-ùine ann an Cultar na h-Alba agus Riaghlachas ann an Oilthigh Ghlaschu (far a bheil e a-nis na Àrd-ollamh Urramach ann an Colaiste nan Ealan is nan Daonnachdan) agus tha e na urrasair aig grunn bhuidhnean carthannais.

An Dr Bob McIntosh CBE – Coimiseanair Tuathanachas Màil

Tha Bob na sheirbheiseach poblach le eòlas mòr air poileasaidh poblach, gu sònraichte stiùireadh fearainn is coilltearachd. Bha Bob na Stiùiriche airson na h-Àrainneachd agus Coilltearachd aig Riaghaltas na h-Alba eadar 2012 agus 2015, agus bha e na Stiùiriche air Coimisean na Coilltearachd Alba roimhe sin agus ann an iomadh dreuchd eile ann an Coimisean na Coilltearachd. Bha e na chom-pàirtiche air tuathanas brèghad de 650 acairean fad 15 bliadhna. Gus bho chionn ghoirid bha e cuideachd na Bhall Bùird air Iomairt na Gàidhealtachd is nan Eilean.

An Dr Sally Reynolds

Tha Sally na Neach-comhairle Àiteachais (le PhD ann an eag-eòlas matamataigeil); gus bho choinn ghoirid, bha i ag obair ann an raon an fhearainn coimhearsnachd mar Oifigear Leasachaidh le Urras Oighreachd Chàrlabhaigh. Mar chroitear gnìomhach, tha i a' cur ri grunn ghnìomhachdan a tha a' toirt buannachd dhan choimhearsnachd. Tha i ag obair ann an dreuchd a thaobh Leasachadh Ghnìomhachais le Port Steòrnabhaigh aig an àm seo.

Lorne MacLeod

Bha Lorne na stiùiriche stèidheachaidh, agus an uair sin na Chathraiche, air Fearann Coimhearsnachd Alba, agus tha e air a bhith na stiùiriche air buidhnean airson fearann coimhearsnachd a cheannach ann an Èirisgeigh, Uibhist a Deas is Beinn na Faoghla, agus Eilean Ghiogha. B' esan a' chiad Stiùiriche air Nearthachadh Choimhearsnachdan aig Iomairt na Gàidhealtachd 's nan Eilean. Tha e na chunntasair cùmhnantaiche, agus tha e na stiùiriche de ghnòthachas reic is riarachaidh san Eilean Sgitheanach.

Megan MacInnes – Coimiseanair Fearainn gu 19 Dùbhlachd 2023

Tha còrr is 15 bliadhna de dh'èolas aig Megan de bhith ag obair air ath-leasachadh fearainn gu h-eadar-nàiseanta, gu sònraichte air feadh taobh an ear-dheas Àisia, le buidhnean coimhearsnachd, NGOan, riaghaltasan, buidhnean eadar-nàiseanta agus companaidhean àiteachais mòra. Tha ealantas nach beag aice ann an dìon chòraichean fearainn, manaidsèadh fearainn, ùghdarrachadh choimhearsnachdan agus còraichean daonna. Chaidh a togail san Eilean Sgitheanach agus tha i a-nis na bhall de theaghlach croitearachd anns a' Chomraich. Gus an Cèitean 2020, bha i na comhairliche fearainn leis an NGO eadar-nàiseanta Global Witness.

An t-Ard-ollamh David Adams – Coimiseanair Fearainn gu 19 Dùbhlachd 2023

Tha David Adams na Àrd-ollamh Emeritus ann an Eòlas Bailteil ann an Oilthigh Ghlaschu. Tha Daibhidh na bhall den Institiud Rìoghail airson Dealbhadh Baile agus de dh'Institiud Rìoghail nan Suirbhidhear Clàraichte, agus bha e roimhe na chomhairliche dhan Bhuidhinn Lèirmheas air Ath-leasachadh Fearainn. Tha e air tòrr mòr rannsachadh agus foillseachadh a dhèanamh air duilgheadasan a thaobh fearann bailteil.

An Dr Craig Mackenzie – Coimiseanair Fearainn bho 1 Gearran 2024

Tha an t-Àrd-ollamh Craig Mackenzie, a tha na Àrd-òraidiche aig Sgoil Ghnìomhachais Oilthigh Dhùn Èideann, a' toirt leis còrr is 20 bliadhna de dh'èolas ann an stiùireadh tasgaidh, a' toirt còmhla ròlaichean ionmhais is tasgaidh seasmhach. Anns an dreuchd as ùire aige, stiùirich e riarachadh stòrasan ro-innleachdail agus chruthaich e fuasglaidhean gnàth-shìde agus maoinen tasgaidh calpa nàdarra. Thar a chùrsa-obrach, tha Craig air bun-inbhean deagh chleachdadh a chruthachadh a thaobh uallach corporra àrainneachdail agus sòisealta, a' frithealadh air bùird comhairleachaidh airson na h-Iomairt Aithris Chruinneil, na Prionnsabalan airson Tasgadh Cunntachail (PRI) agus FTSE. Mar acadaimigeach, stèidhich e an t-Ionad airson Gnothachas agus Atharrachadh na Gnàth-thìde (air a bheil BCCaS a-nis) ann an Oilthigh Dhùn Èideann agus chuidich e le bhith a' cur air bhog prògraman MSc ann an stiùireadh gualain agus ionmhas gnàth-shìde. Tha PhD aige ann an ionmhas giùlain (behavioural finance) agus tha e air obair fhoillseachadh mu sheasmhachd agus uallach corporra.

An t-Àrd-ollamh Deb Roberts – Coimiseanair Fearainn bho 1 Gearran 2024

Tha an t-Àrd-ollamh Deb Roberts na h-Iar-Cheannard agus na Stiùiriche air Saidheans aig Institiud Sheumais Hutton. Rinn Deb trèanadh mar eaconamaiche àiteachais agus, mus do ghluais i dhan dreuchd làithreach aice, bha an rannsachadh aice a' coimhead gu sònraichte air tuigse fhaighinn air mar a tha poileasaidhean àiteachais is àrainneachd a' toirt buaidh air leasachadh eaconamach agus sunnd sòisealta ann an sgìrean dùthchail. Tha Cathair Urramach aice ann an Togalaichean is Talamh ann an Oilthigh Obar Dheathain.

Sgioba-stiùiridh

Hamish Trench – Ceannard agus Oifigear Cunntachail

Tha uallach air airson ceannardas ro-innleachdail agus stiùireadh obrachaidh na buidhne agus airson taic a thoirt do na Coimiseanairean ann an coileanadh an dleastanasan.

Nikki Nagler – Ceann Conaltraidh agus Sheirbheisean Corporra

Ball den sgioba stiùiridh bho 4 Faoilleach 2023. Tha uallach oirre a bhith a' stiùireadh conaltraidhean is seirbheisean corporra a' Choimisein, a' gabhail a-steach riaghladh corporra.

Emma Cooper – Ceannard Còraichean is Dleastanasan Fearainn

Tha uallach oirre airson a bhith a' stiùireadh a' phrògram obrach a tha a' cumail taic ri buileachadh practaigeach Aithris Còraichean is Dleastanasan Fearainn) Riaghaltas na h-Alba (LRRS), seilbheadaireachd agus cleachdadh fearainn ciallach.

Peinnseanan

Tha an luchd-obrach aig Coimisean Fearainn na h-Alba ion-roghnach a bhith nam ball de Phrìomh Sgeama Peinnsein na Seirbheis Catharra. Gheibhear làn-fhiosrachadh air an sgeama agus air làn-chòraichean nan àrd-stiùirichean aig Coimisean Fearainn na h-Alba anns an Aithisg air Ìocadh agus Luchd-obrach ([taobh-duilleig 36](#)) agus nòta 2 ([taobh-duilleig 56](#)) an cois nan cunntasan.

Iarrtasan Saorsa Fiosrachaidh

Fhuair Coimisean Fearainn na h-Alba 17 iarrtasan Saorsa an Fhiosrachaidh rè na bliadhna 2023-24. Faodar fios fhaighinn mun deidhinn air làrach-lìn Coimiseanair Fiosrachaidh na h-Alba: stats.itspublicknowledge.info.

Dìon dàta

Cha do thachair call dàta rè na bliadhna.

Còd Cleachdadh Pàighidh

Ann an co-rèir ri poileasaidh Riaghaltas na h-Alba, feumaidh Coimisean Fearainn na h-Alba a h-uile cunntas a phàigheadh, mura bheil e fo dheasbad, taobh a-staigh 10 làithean bho fhuaireadh e. Tha Coimisean Fearainn na h-Alba ag amas air 100 sa cheud de chunntasan a phàigheadh, a' gabhail a-steach cunntasan a tha fo dheasbad aon uair 's gu bheil an deasbad air a rèiteachadh, ri uair a rèir nan cumhachan seo. Rè na bliadhna a thàinig gu crìch air 31 Màrt 2024, phàigh Coimisean Fearainn na h-Alba 95 sa cheud de chunntasan a rèir nan cumhachan seo.

Cìsean nach buin dhan Sgrùdadh

Tha Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba air Deloitte a chur an dreuchd mar an neach-sgrùdaidh bho thaobh a-muigh. Thathar a' foillseachadh làn-fhiosrachadh air a' chis airson sgrùdadh nan cunntasan gu ceann na bliadhna 31 Màrt 2024 ann an nòta 3 ([taobh-duilleig 57](#)) an cois nan cunntasan seo. Cha tugadh cùmhnant no pàigheadh do Deloitte airson obair sam bith nach buin ri sgrùdadh rè na bliadhna.

Aithisg air Uallaichean an Oifigeir Chunntachail

Ann an co-rèir ri earrann 19(4) de dh'Àchd Ionmhas Poblach agus Cunntachalachd (Alba) 2000 agus earrann 19 de dh'Àchd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016, tha Ministearan na h-Alba air stiùireadh a thoirt do Choimisean Fearainn na h-Alba gus aithris air cunntasan a dheisealachadh airson gach bliadhna ionmhasail anns a' chruth agus air an stèidh a chuireadh an cèill anns an Stiùireadh air Cunntasan a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

Tha na cunntasan air an deisealachadh a rèir nuair a tha suimeannan gan clàradh, agus feumaidh iad dealbh fìor agus cothromach a thoirt de chor a' ghnòthaich ann an Coimisean Fearainn na h-Alba aig ceann an ama agus de na cosgaisean obrachaidh aige a bharrachd air buannachdan agus callaidhean aithnichte agus sruthan airgid airson an ama ionmhasail.

Ann an deisealachadh nan cunntasan, tha an t-Oifigeir Cunntachail fo dhleastanas a bhith:

- A' cumail ris an Stiùireadh air Cunntasan a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba, a' gabhail a-steach nan riathanasan cunntasachd agus foillseachaidh, agus a' cur an gnìomh poileasaidhean cunntasachd freagarrach air stèidh chunbhalach
- A' toirt bhreithean agus tuairmsean air stèidh reusanta
- Ag ràdh an deach inbhean cunntasachd iomchaidh, mar a thathar a' cur an cèill ann an Leabhar-làimhe an Rìghaltais air Aithriseadh Ionmhasail, a leantail, agus a bhith a' leigeil ris agus a' mìneachadh eadar-dhealachaidhean sam bith a tha susbainteach anns na cunntasan
- Ag ullachadh nan cunntasan leis an tuigse gun cùm a' bhuidheann a' dol.

Tha an Rùnaire Maireannach is Prìomh Oifigeir Cunntachail aig Rìghaltas na h-Alba air Ceannard Coimisean Fearainn na h-Alba a chur an dreuchd mar Oifigeir Cunntachail.

Aithris leis an Oifigeir Chunntachail

Mar Oifigeir Cunntachail, tha uallach orm airson riaghailteachd is iomchaidheachd nan ionmhasan poblach ris a bheil mi a' freagairt, airson clàran iomchaidh a chumail agus airson stòrasan Coimisean Fearainn na h-Alba a dhion, mar a chaidh a chur an cèill anns a' Mheòrachan gu Oifigearan Cunntachail airson Pàirtean de Rianachd na h-Alba, a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

A' Foillseachadh Fiosrachadh dhan Luchd-sgrùdaidh

Mar Oifigeir Cunntachail, cho fad 's as aithne dhomh, chan eil fiosrachadh sam bith buntainneach ri sgrùdadh air a bheil neach-sgrùdaidh Coimisean Fearainn na h-Alba aineolach. Tha mi air a h-uile ceum reusanta a ghabhail air chor 's gum bithinn fhìn eòlach air an fhiosrachadh air fad a tha buntainneach ri sgrùdadh agus gum faodainn dèanamh cinnteach gu bheil neach-sgrùdaidh Coimisean Fearainn na h-Alba eòlach air an fhiosrachadh.

Deimhinneachadh an Oifigeir Chunntachail air an Aithisg Bhliadhnail agus Cunntasan

Mar Oifigeir Cunntachail, tha mi a' deimhinneachadh gu bheil an aithisg bhliadhnail agus cunntasan san fharsaingeachd cothromach, cothromaichte agus so-thuigsinn, agus tha mi gu pearsanta a' gabhail uallach airson na h-aithisg bhliadhnail agus cunntasan agus nam breithneachaidhean a tha riatanach airson deimhinneachadh gu bheil iad cothromach, cothromaichte agus so-thuigsinn.

Aithris air Riaghladh

Cùl-fhiosrachadh

Tha an Aithris air Riaghladh a' clàradh stiùbhardachd Coimisean Fearainn na h-Alba agus a' cur ris na cunntasan bliadhnail. Tha an aithris seo cuideachd a' tarraing ri chèile aithrisean agus fianais air riaghladh agus air rianachd is smachd chunnairt gus uidheam aithris a libhrigeadh a tha cunbhalach agus co-chòrdail.

Ìre nan Dleastanasan

Mar Oifigeir Cunntachail, tha uallach orm airson siostam earbsach de dh'in-smachd a chumail a tha a' toirt taic do choileanadh poileasaidhean, cuimsean is amasan na buidhne, a chaidh a chur an cèill le Ministearan na h-Alba, fhad 's a thathar a' dìon nam maoinean is stòrasan poblach air a bheil mi fhìn cunntachail gu pearsanta, ann an co-rèir ris na dleastanasan a dh'fhoillsicheadh ann am Meòrachan an Oifigeir Chunntachail.

Ann an coileanadh mo dhleastanasan pearsanta, tha mi a' dèanamh cinnteach gu bheil a' bhuidheann a' gèilleadh ris an Leabhar-làimhe air Ionmhas Poblach na h-Alba (SPFM). Bidh Ministearan na h-Alba a' foillseachadh an SPFM gus stiùireadh a thoirt do Riaghaltas na h-Alba agus do bhuidhnean ceangailte eile air làimhseachadh is aithris iomchaidh airson nam maoinean poblach. Tha e a' cur an cèill nan riatanasan reachdail, pàrlamaideach agus rianachd buntainneach, agus tha e a' cur cuideam air èifeachdas, buadhachd agus caomhantachd, agus tha e a' brosnachadh deagh mhodhan-obrach agus inbhean àrda a thaobh iomchaidheachd.

Frèam Riaghlaidh

Am Bòrd

Tha an Cathraiche air ceann Bòrd nan Coimiseanairean agus tha an Ceannard air ceann stiùireadh rianachd Coimisean Fearainn na h-Alba.

Air a' Bhòrd tha sianar Choimiseanairean; tha aon Chathraiche ann, ceithir Coimiseanairean Fearainn agus tha aon dhiubh na Choimiseanair Tuathanachas Màil. Chaidh iad uile a chur an dreuchd le Ministearan na h-Alba.

Gheibhear barrachd fiosrachaidh air na Coimiseanairean air taobh-duilleig [taobh-duilleig 24-25](#).

Bòrd nan Coimiseanairean ann an 2023-24

Coimiseanair	Suidheachadh air a' Bhòrd	An làthair aig Coinneamhan Bùird rè 2023-24
Andrew Thin *	Cathraiche	6/7
Megan MacInnes **	Coimiseanair	6/7
An t-Àrd-ollamh David Adams **	Coimiseanair	6/7
An Dr Bob McIntosh	Coimiseanair Tuathanachas Màil	8/9
An Dr Sally Reynolds	Coimiseanair	9/9
Lorne MacLeod	Coimiseanair	9/9
Michael Russell ***	Cathraiche	2/2
An Dr Craig Mackenzie ***	Coimiseanair	1/2
An t-Àrd-ollamh Deb Roberts ***	Coimiseanair	2/2

*Thàinig an dreuchd gu crìch air 1/1/2024

**Thàinig an dreuchd gu crìch air 19/12/2023

***Thòisich an dreuchd air 1/2/2024

Is e dreuchd a' Bhùird a bhith a' toirt seachad ceannardas ro-innleachdail airson na buidhne, a' cur an cèill stiùireadh air poileasaidh, a' gabhail a-steach cruthachadh plana ro-innleachdail agus prògram na h-obrach ri bhith air an aontachadh le Ministearan na h-Alba. Tha iad cuideachd a' sgrùdadh coileanadh na buidhne, agus tha an Ceannard cunntachail ris a' Bhòrd airson a' choileanaidh sin.

Rè na bliadhna 2023-24, bha am Bòrd a' cur cuideim air:

- Tar-shealladh air libhrigeadh a' phlana ro-innleachdail agus prògram na h-obrach
- Dèanamh conaltradh farsaing le com-pàirtichean agus leis a' phoball, a' gabhail a-steach coinneamhan poblach bhiortail cunbhalach air feadh Alba
- Cumail sùil air coileanadh gach ràith, a' dèiligeadh ri coileanadh a thaobh libhrigeadh, ionmhas, cunnartan agus riaghladh;
- Leasachadh agus trèanadh airson Buill a' Bhùird.

Tha am Bòrd a' faighinn taic bho Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan gus sùil a chumail air sgrùdadh chunntasan taobh a-staigh agus sgrùdadh chunntasan taobh a-muigh agus air coileanadh a thaobh ionmhasan, cunnartan agus riaghladh, agus le Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastal.

Tha am Bòrd an geall air inbhean àrda de riaghladh corporra, agus is e beachd a' Bhùird gum bi structar earbsach de riaghladh a' cruthachadh buidheann a tha soirbheachail.

Gheibhear gnàth-riaghailtean a' Bhùird bho làrach-lìn a' Choimisein: www.landcommission.gov.scot.

Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan

Bha atharrachadh air structar na Comataidh Sgrùdadh is Chunnartan ann an 2023-24. Bha ball bhon taobh a-muigh air a cho-thaghadh air a' Chomataidh Sgrùdadh is Chunnartan, ach sa Ghearran 2024 chaidh dà Choimiseanair ùr fhasadh leis a' Bhòrd air a' Chomataidh Sgrùdadh is Chunnartan còmhla ri Cathraiche a' Chomataidh Sgrùdadh is Chunnartan a th' ann mar-thà. Choinnich a' Chomataidh seo ceithir tursan rè na bliadhna 2023-24.

Buill de Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan rè 2023-24

Ball Comataidh	Àite air a' Chomataidh	An làthair aig Coinneamhan Comataidh rè 2023-24
Lorne MacLeod	Cathraiche (Coimiseanair) † Ball (Coimiseanair)	4/4
Megan MacInnes	Cathraiche (Coimiseanair) ◇ Ball (Coimiseanair)	3/4
An Craig Mackenzie**	Ball (Coimiseanair)	1/1
An t-Àrd-ollamh Deb Roberts**	Ball (Coimiseanair)	1/1
Michelle Ashford***	Ball (Co-thaghte)	3/3

* Thàinig an dreuchd gu crìch air 19/12/2023

** Ball bho 1/2/2024

*** Thàinig an dreuchd cho-thaghte gu crìch air 19/12/2023

† Ball gu 31/10/23 agus Cathraiche bho 1/11/2024

◇ Cathraiche gu 31/10/23 agus ball gu 19/12/2024

Is àbhaist gum bi na sgrùdairean taobh a-muigh is taobh a-staigh an làthair aig gach coinneamh de Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan. Thathar a’ toirt a’ chothruim dhaibh hruidhinn gu neo-fhoirmeil ri buill na Comataidh. Is e adhbhar na Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan sùil a chumail, agus ath-bhreithneachadh, air cunnartan, smachd agus riaghladh corporra. Bidh a’ Chomataidh ag obrachadh gu neo-eisimeileach agus bidh i a’ toirt cunntas dhan Bhòrd.

Gheibhear na cumhachan iomraidh airson Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan air làrach-lìn a’ Choimisein: www.landcommission.gov.scot.

Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail

Bidh comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail a’ cumail sùil air na siostaman tuarastail a chaidh a chur an sàs airson a’ Choimisein, a’ gabhail a-steach sgrùdadh bliadhna air pàigheadh cho math ri fastaidhean aig àrd-ìre. Tha comataidh luchd-obrach agus tuarastail na comataidh aig a’ Choimisean. ’S iad buill Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail Bòrd nan Coimiseanairean le Cathraiche Coimisean an Fhearainn mar chathraiche. Choinnich a’ Chomataidh seo trì tursan rè na bliadhna 2023-24.

Buill de Chomataidh Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail rè 2023-24

Ball Comataidh	Àite air a’ Chomataidh	An làthair aig Coinneamhan Comataidh rè 2023-24
Andrew Thin *	Cathraiche	2/2
Megan MacInnes **	Coimiseanair	1/2
An t-Àrd-ollamh David Adams **	Coimiseanair	2/2
An Bob McIntosh	Coimiseanair Tuathanachas Màil	2/2
An Sally Reynolds	Coimiseanair	2/2
Lorne MacLeod	Coimiseanair	2/2
Michael Russell ***	Cathraiche	1/1
An t-Àrd-ollamh Deb Roberts ***	Coimiseanair	1/1
An Craig Mackenzie ***	Coimiseanair	0/1

*Thàinig an dreuchd gu crìch air 31/1/2024

**Thàinig an dreuchd gu crìch air 19/12/2023

***Thòisich an dreuchd air 1/2/2024

Àrd-sgioba Stiùiridh 2023-24

- Hamish Trench, (Àrd-oifigeir agus Oifigeir Cunntachail)
- Nikki Nagler (Ceann Conaltraidh agus Sheirbheisean Corporra)
- Emma Cooper (Ceannard Còraichean is Dleastanasan Fearainn).

Gheibhear barrachd fiosrachaidh air an Àrd-sgioba Stiùiridh air taobh-duilleig [taobh-duilleig 25](#).

Bidh an t-Àrd-sgioba Stiùiridh a’ coinneachadh gu cunbhalach gus stiùireadh obrachail a cho-òrdanachadh. Tha an t-Àrd-sgioba Stiùiridh an geall air inbhean àrda de riaghladh corporra agus tha iad a’ toirt a’ cheannardais, stiùireadh ro-innleachdail agus àrainneachd smachd a tha a dhìth gus prìomh amasan Coimisean Fearainn na h-Alba a libhrigeadh.

Frèam-obrach Chunnartan agus Smachd

Feumaidh a h-uile buidheann a tha tighinn fo riatanasan Leabhar-làimhe air Ionmhas Poblach na h-Alba (SPFM) ro-innleachd rianachd chunnairt a chur an gnìomh ann an co-rèir ris an stiùireadh iomchaidh a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

Tha an dòigh-obrach airson cunnartan agus smachd stèidhichte air pròiseas leantainneach a chaidh a dhealbhadh air chor 's gum faod na prìomh chunnartan a thaobh coileanadh poileasaidhean, cuimsean is amasan Coimisean Fearainn na h-Alba a chomharrachadh; gum faod nàdar agus farsaingeachd nan cunnartan sin a mheasadh; agus gum faod iad a bhith air am manaidsèadh le èifeachdas, caomhantachd agus comas.

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' cumail Clàr-chunnairt Ro-innleachdail, a bhios a' clàradh chunnartan taobh a-staigh agus taobh a-muigh agus a bhios a' comharrachadh nan gnìomhan maothachaidh a tha a dhìth gus an coltas gun tig na cunnartan sin gu buil a lùghdachadh agus gus a' bhuidheann a thigeadh bhupa isleachadh. Tha an Clàr-chunnairt Ro-innleachdail air ath-ùrachadh is ath-sgrùdadh gu cunbhalach mar ghnàth-chuspair air a' chlàr-ghnothaich gach cuid leis an Àrd-sgioba Stiùiridh agus le Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan. Bithear a' toirt gach cunnart fa leth gu sealbhadair, a bhios a' dèanamh cinnteach gun dèanar na gnìomhan maothachaidh. Bidh am Bòrd a' beachdachadh air a' Chlàr-chunnairt gach ràith.

Gabhaidh na prìomh chunnartan a chaidh a chomharrachadh rè na bliadhna gu 31 Màrt 2024 a sheòrsachadh fo ceithir prìomh chinn-sgrìobhaidh:

Libhrigeadh

- Cunnart gum fulaingear call iomlan de shiostaman agus mar thoradh air sin nach b' urrainn dhan Choimisean obrachadh mar bhuidheann
- Cunnart nach urrainn dhan Choimisean freagairt gu luath gus goireasan a riarachadh a rèir atharrachaidhean prìomhachais.

Cliù

- Cunnart atharrachaidhean ann an dreuchdan a' Bhùird no fàilligeadh ann am fastadh a' cur bacadh air riaghladh èifeachdach no a' fàgail gu bheil dìth soilleireachd mu stiùireadh ro-innleachdail
- Cunnart cliù, a thaobh dèanamh poileasaidh agus rianachd dhàimhean, gum faicear modh-obrach ais-ghnìomhach mar fhreagairt ri cùisean a tha ag èirigh
- Cunnart gum bi neo-chunbhalachd ann an co-cheangal toraidhean a' Choimisein ann an dòigh-aithris shoilleir agus gan ceangal ris a' chlàr-ghnothaich nas farsainge air ath-leasachadh an fhearainn
- Cunnart gun tèid dàimhean làidir le prìomh luchd-ùidh a riaghladh gu neo-èifeachdach ann an leasachadh poileasaidh agus ann a bhith a' comharrachadh chothroman airson co-obrachadh, a' lughdachadh comas nan dàimhean le diofar luchd-ùidh
- Cunnart gum bi rianachd dhàimhean neo-èifeachdach thar Rìghaltas na h-Alba agus, mar thoradh air sin, nach bi obair a' Choimisean air a thuigsinn gu math agus nach faigh a mholaidhean gabhail riutha.

Gèilleadh

- Cunnart nach tèid aig a' Choimisean air poileasaidhean riaghlaidh chorporra, reachdail no neo-reachdail, a chur air dòigh no a chur an gnìomh
- Cunnart nach tèid aig a' Choimisean air libhrigeadh a rèir a' bhuidseit a chaidh a riarachadh dha, agus mar thoradh air seo gu bheil fàilneachadh a thaobh cliù, rianachd agus riaghladh.

Luchd-obrach

- Cunnart gu bheil luchd-obrach neo-làthaireach air sgàth tinneis is msaa, agus mar thoradh air seo gu bheil call comais ann airson eileamaidean a tha riatanach airson nan siostaman gnòthachais agus libhrigeadh
- Cunnart gu bheil atharrachaidhean ann am prìomhachasan obrach, dùilean neo-chòrdail no dìth prìomhachaidh a' toirt droch bhuidheann air fallaineachd an luchd-obrach.
- Cunnart gum bi briseadh air siostaman libhrigidh agus gnìomhachais mar thoradh air cuid de luchd-obrach a' gluasad gu roghainnean nas maireannaiche a thaobh obair san dachaigh.

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' leantainn poileasaidh Riaghaltas na h-Alba air Tèarainteachd Fiosrachaidh, agus tha Àrd-shealbhadair Cunnart Fiosrachaidh ann an àite gus cunnart fiosrachaidh a stiùireadh.

Tha na modhan-obrach airson cunnart agus smachd air an cur an gnìomh taobh a-staigh Coimisean Fearainn na h-Alba a' co-chòrdadh ris an stiùireadh anns an SPFM agus bha iad ann an sàs airson na bliadhna a thàinig gu crìch air 31 Màrt 2024 agus gu ruige an latha nuair a fhuair aonta airson na h-aithisg bhliadhnail agus cunntasan.

Rè na bliadhna agus gu ruige an latha nuair a chaidh na cunntasan a shoidhnigeadh, bha na rianan riaghlaidh a leanas an sàs:

- Poileasaidh air Innsireachd
- Poileasaidh an aghaidh Foill
- Stiùireadh-deasg air Ionmhas, air ath-ùrachadh

Bithear a' leantainn oirnn a' dèanamh lèirmheas air an t-siostam in-smachd air chor 's gun dèanar cinnteach gum bi seo a' sìor-thoirt misneachadh èifeachdach fhad 's a tha a' bhuidheann a' fàs agus a' leasachadh.

Feabhas Luach

Le bhith a' leantainn prionnsapalan agus stiùireadh cleachdaidh as fheàrr air feadh na buidhne, tha Frèam-riaghlaidh a' Choimisein a' dèanamh cinnteach gun cùm sinn oirnn a' faighinn luach as fheàrr san obair againn agus ann a bhith a' cur sheirbheisean is chùmhntan air dòigh. Mar eisimpleir, tha an Coimisean air ar rèiteachaidhean airson seirbheis co-roinnte ath-sgrùdadh agus ùrachadh le Ùghdarras Pàirc Nàiseanta a' Mhonaidh Ruaidh gus seirbheisean HR a sholarachadh, a' toirt prìomh sheirbheisean in-thaigh gus dèanamh cinnteach gum faighear luach an airgid as fheàrr. Chaidh ar cùmhnant seirbheis IT co-roinnte a chur a-mach gu tairgse a-rithist cuideachd, a' dèanamh cinnteach gun lean an Coimisean air adhart a' faighinn an luach as fheàrr bho na solaraichean aige.

Nì an Coimisean ath-sgrùdadh air ar na cùmhnantan dàimh poblach agus làraich-lìn ann an 2024-25 gus dèanamh cinnteach gum faighear an luach airgid as fheàrr.

Modhan-obrach airson Strì eadar Com-pàirtean

Tha modhan-obrach aig Coimisean Fearainn na h-Alba, a tha teann agus uile-chùiseach, a bhios a' dèiligeadh ri strì sam bith a b' urrainnear èirigh eadar com-pàirtean. Thathar a' cumail clàr chom-pàirtean, an dà chuid airson Coimiseanairean agus luchd-obrach, agus thèid ath-ùrachadh gach bliadhna. Faodaidh am poball an clàr a sgrùdadh, agus thathar a' foillseachadh an fhiosrachaidh bho na Coimiseanairean air làrach-lìn Coimisean Fearainn na h-Alba.

Bidh Coimiseanairean a' clàradh strì sam bith a b' urrainnear èirigh aig toiseach gach coinneamh bùird aig a' Choimisean, agus, far a bheil e freagarrach, nì iad fhèin neo-làthaireach airson cho-dhùnaidhean air cùis sam bith anns a bheil com-pàirt aca. Thèid na com-pàirtean seo a chlàradh sna geàrr-chunntasan.

Sgrùdadh bhon taobh a-muigh

Chaidh Deloitte a chur an dreuchd mar an neach-sgrùdaidh bho thaobh a-muigh aig Coimisean Fearainn na h-Alba fad ceithir bliadhna bho 1 Giblean 2022.

In-sgrùdadh

Tha in-sgrùdadh na phàirt bhunaiteach den t-siostam in-smachd. Airson na bliadhna ionmhasail 2023-24, chaidh seirbheis sgrùdadh chunntasan taobh a-staigh a sholarachadh le BDO LLP, a ghabh obair os làimh stèidhichte air anailis de na cunnartan mu choinneimh a' Choimisein. Rinn BDO LLP sgrùdadh is measadh air na pròiseasan aig Coimisean Fearainn na h-Alba ann an 2023-24 anns na raointean a leanas:

- Planadh Ro-innleachdail
- Pròiseasan ionmhais
- Slàinte agus sàbhailteachd
- Ath-sgrùdadh air smachdan IT coitcheann
- Mar a chaidh molaidhean a thoirt air adhart.

Tha na co-dhùnaidhean bhon in-sgrùdadh gan taisbeanadh ann an aithisgean rè na bliadhna chun an Àrd-sgioba Stiùiridh agus gu Comataidh Sgrùdadh is Cunnartan. Anns na h-aithisgean seo, bidh beachd air iomchaidheachd agus èifeachdas an t-siostaim in-smachd, còmhla ri molaidhean airson leasachaidhean.

Rinneadh còigh molaidhean deug uile gu lèir tron bhliadhna, bho ìre cunnairt mheadhanach gu ìre cunnairt ìosal. Cha deach moladh sam bith a dhèanamh aig ìre cunnairt àrd. Chaidh 18 molaidhean uile gu lèir a thoirt air adhart bho obair a rinneadh sna bliadhnaichean roimhe sin.

Gach bliadhna, bidh an solaraidhe in-sgrùdaidh a' foillseachadh aithisg bhliadhnail anns am bi beachd air an t-siostam in-smachd.

Thug an lèirmheis air rianachd chunnairt, riaghladh agus pròiseasan in-smachd aig a' Choimisean, barantas reusanta dhan Choimisean nach eil laigsean mòra ann an siostaman in-smachd airson nan raointean air an do rinneadh lèirmheas ann an 2023--24.

Anns an aithisg bhliadhnail aca, dh'aithnich In-sgrùdadh gun robh buaidh aig atharrachaidhean a thaobh ghoireasan air comas a' Choimisein a h-uile moladh a rinneadh a chur an gnìomh. Às na 33 molaidhean a tha gu bhith air an cur an gnìomh, chaidh comharrachadh gun robh 12 moladh (37%) air an làn-bhuileachadh, 11 (33%) air am buileachadh gu ìre, 5 (15%) nach eil air an cur an gnìomh fhathast, tha 3 (9%) feumach air barrachd fianais gus dearbhadh gu bheil iad air an cur an gnìomh agus dhà (6%) a chaidh a chur nan stad.

Dàta agus Rianachd Fiosrachaidh

Tha modhan-obrach an sàs air chor 's gun dèanar cinnteach gu bheil a' gèilleadh ri dleasan dàta agus rianachd fiosrachaidh. Cha robh call dàta no briseadh dàta air a chlàradh no air aithris leis a' Choimisean rè na bliadhna.

Tha an Coimisean air ceumannan a ghabhail a dhèanamh cinnteach gu bheil a' gèilleadh ri dleasan GDPR. Tha Oifigear Dìon Dàta sònraichte aig a' Choimisean a bharrachd air Sealbhadairean Stòras Fiosrachaidh sònraichte agus Àrd-shealbhadair Cunnart Fiosrachaidh.

Tha barrachd cunnart air a bhith a thaobh tèarainteachd shaidhbear, co-cheangailte ri obrachadh bhon taigh, àrainneachd obrach troimhe a chèile agus còmhstri eadar-nàiseanta. Tha an Coimisean ag aithneachadh cho cudromach 's a tha seasmhachd-saidhbear agus tha e air a bhith a' leantainn air ag obair còmhla ri Riaghaltas na h-Alba air chor 's gun dèanar cinnteach gu bheil na teicneòlasan didseatach againn ann an co-rèir ri Plana-ghnìomh an Raoin Phoblaich airson seasmhachd-saidhbear. Dh'ùraich Coimisean Fearainn na h-Alba a theisteanas Cyber Essentials agus tha fhuair e inbhe Cyber Essentials Plus. Rinn an Coimisean trèanadh do luchd-obrach a-rithist agus ruith e eacarsaichean air cho cudromach 's a tha e a bhith furachail a thaobh ionnsaighean phishing agus a bhith a' dèanamh planadh shuidheachaidhean airson brisidhean a dh'fhaodadh a bhith ann.

Cùisean ana-coirbteachd is ana-bhrìbearachd

Tha Poileasaidh an aghaidh Foill aig a' Choimisean, agus cha d' fhuair eadh aithris sam bith de dh'fhoill no de choirbteachd.

Cùisean Riaghlaidh Susbainteach

Rè 2023-24, cha robh cùisean riaghlaidh susbainteach ann ri aithris.

Fòcas Airson Riaghladh A' Coimhead Air Adhart

San àm ri teachd, bidh na prìomh dhùbhlain riaghlaidh co-cheangailte ri libhrigeadh bhùilean ann an co-theacsa de chliomaid ionmhasail a tha teann san roinn phoblaich.

- A' coileanadh libhrigeadh plana ro-innleachdail agus prògram obrach Coimisean Fearainn na h-Alba agus a' cur ri amasan nàiseanta na h-Alba
- A' leabachadh dòighean-obrach ùra gus feuchainn ri gealltanasan a thaobh na gnàth-thìde a libhrigeadh agus gus àrainneachd-obrach shùbailte a chruthachadh do luchd-obrach
- A' togail air a' phrògram leasachaidh buidhne làithreach againn gus buaidh a thoirt air an t-seòrsa buidhne a tha sinn ag iarraidh a bhith againn san àm ri teachd, le fòcas air leasachadh planadh gnìomhachais.
- A' dèanamh barrachd obair leasachaidh air an sgeama tiomnadh ùghdarras gus dèanamh cinnteach gun obraich Coimisean Fearainn na h-Alba agus e a' fàs mar bhuidheann, ann an dòigh èifeachdach
- Leasachadh leantainneach air dòigh-obrach stiùireadh phròiseict a' gabhail a-steach aithris air libhrigeadh, modal measaidh agus fiosrachadh stiùireadh coileanaidh a' gabhail a-steach prìomh chomharran coileanaidh
- Prògram leantainneach de thrèanadh is leasachadh airson Coimiseanairean stèidhichte air riatanasan sgìlean is leasachaidhean
- A' dèanamh cinnteach gu bheil Fòram Com-pàirteachaidh an Luchd-obrach agus an Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail air an riaghladh gu math agus iad a' cur ri leasachadh na buidhne.
- A' cumail suas dàimh obrach èifeachdach le PCS gus taic a chumail ri sunnd luchd-obrach aig an obair.

Barantasan Stiùiridh

Tha lèirmheas an Oifigeir Chunntachail, air èifeachdas an t-siostaim in-smachd agus nan rianan airson rianachd chunnairt, air fiosrachadh le:

1. Litir barantais le taic bho làn liosta-dhearbhaidh air in-smachd, aontaichte le Cinn Seirbheise, a' comharrachadh smachdan agus, far a bheil e iomchaidh, a' toirt fa-near cùisean iomagain;
2. Obair nan in-sgrùdairean, a' gabhail a-steach aithisgean rè na bliadhna chun na Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan aig Coimisean Fearainn na h-Alba (a' gabhail a-steach a' bheachd aca, a tha neo-eisimeileach agus neo-phàirteach, air iomchaidheachd agus èifeachdas an t-siostaim in-smachd aig a' Choimisean, còmhla ri molaidhean airson leasachaidh)
3. Beachdan bhon luchd-sgrùdadh air an taobh a-muigh anns na h-aithisgean aca
4. Aithisg bhliadhnail agus ùrachaidhean ràitheil chun a' Bhùird bho Chathraiche na Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan a' toirt seachad mion-fhiosrachaidh air obair na comataidh sin rè na bliadhna
5. Lèirmheasan gach ràith bhon Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan air clàr-chunnairt na buidhne agus air obair nan in-sgrùdairean a' measadh èifeachdas nan rianan airson rianachd chunnairt
6. Litrichean dearbhaidh bho Ùghdarras Pàirc Nàiseanta a' Mhonaidh Ruaidh a bheir seachad seirbheis HR co-roinnte do Choimisean Fearainn na h-Alba.

Co-dhùnadh

Stèidhichte air na tùsan barantais ainmichte gu h-àrd, agus air sgrùdadh leantainneach air cleachdaidhean riaghlaidh corporra a rèir phrionnsapalan is stiùireadh a thaobh deagh chleachdadh, tha mi riaraichte gu bheil smachdan riaghlaidh iomchaidh an sàs agus gu bheil iad ag obrachadh gu h-èifeachdach. Feumar am frèam-obrach airson smachdan a leasachadh barrachd mar a tha a' bhuidheann a' fàs, air chor 's gun dèanar cinnteach gu bheil e co-rèireach agus èifeachdach.

Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach

Tha an Aithisg Tuarastal is Luchd-obrach le ùmhlachd do sgrùdadh ach a-mhàin am Poileasaidh Tuarastail, Nòta Gnè, Dàta mu Làithean dheth Tinn, poileasaidhean luchd-obrach a thaobh Co-ionannachd Chothroman, Ciorram agus Iomadachd, Cothromachd aig an Obair, agus Poileasaidhean Ionnsachaidh is Leasachaidh, a tha air an ath-sgrùdadh le Sgrùdadh Alba airson cunbhalachd leis na cunntasan sgrùdaichte.

Poileasaidh air Ìocadh

Buill a' Bhùird

Tha sianar Choimiseanairean air Bòrd Coimisean Fearainn na h-Alba. Tha tuarastal nan Coimiseanairean ùghdarraichte le Ministearan na h-Alba agus air a dhearbhadh a rèir Poileasaidh air Pàigheadh san Roinn Phoblaich airson Dreuchdan Àrda (gheibhear barrachd fiosrachaidh aig www.scotland.gov.uk/publications).

An-dràsta, chan eil dreuchdan Buill a' Bhùird ion-pheinnsean. Chaidh ceathrar bhall den Bhòrd a chur an dreuchd air 16 Dùbhlachd 2016 (Andrew Thin, Cathraiche, an Dr Bob McIntosh, Coimiseanaire Tuathanachas Màil, Lorne MacLeod agus an Dr Sally Reynolds, Coimiseanairean an Fhearainn) air teirmean còig bliadhna. Chaidh dithis bhall den Bhòrd fhadastadh airson teirmean ceithir bliadhna (Megan MacInnes agus an t-Àrd-ollamh David Adams, Coimiseanairean Fearainn). Chaidh Megan MacInnes agus an t-Àrd-ollamh David Adams ath-fhadastadh bho 19 Dùbhlachd le Riaghaltas na h-Alba airson trì bliadhna a bharrachd. Chaidh Lorne MacLeod, an Dr Bob McIntosh agus an Dr Sally Reynolds ath-shuidheachadh bho 19 Dùbhlachd 2021 airson trì bliadhna eile agus chaidh Anndra Thin ath-shuidheachadh bho 19 Dùbhlachd 2021 airson dà bhliadhna eile.

Chrìochnaich na teirmean aig an Àrd-ollamh David Adams agus Megan MacInnes leis a' Choimisean air 19 Dùbhlachd 2023.

Thàinig an teirm aig Andrew Thin mar Chathraiche gu crìch air 31 Faoilleach 2024.

Air 1 Gearran 2024, chaidh trìùir bhall ùra den Bhòrd a chur an dreuchd fad còig bliadhna (Michael Russell, Cathraiche, An t-Àrd-ollamh Craig Mackenzie agus an t-Àrd-ollamh Deb Roberts, Coimiseanairean an Fhearainn). Stiùirich Riaghaltas na h-Alba am pròiseas fastaidh airson nam buill ùra uile.

Luchd-obrach

Tha a h-uile neach-obrach, maireannach agus teirm-shuidhichte, air fhadastadh le Coimisean Fearainn na h-Alba. Airson 2023-24 tha an Coimisean air gabhail ri poileasaidh ìrean pàighidh Riaghaltas na h-Alba agus ìrean tuarastail a rèiteachadh a rèir Poileasaidh Pàighidh Riaghaltas na h-Alba agus aonta na Comataidh Tuarastail. Bhon Fhaoilleach 2023 a-mach, thèid a h-uile co-rèiteachadh pàighidh a chumail le PCS a rèir an aonta aithneachaidh ùr againn. Tha ìre tuarastail dreuchd a' Cheannard air leth bho seo agus seo a' tighinn fo Phoileasaidh Pàighidh Ionmhais Riaghaltas na h-Alba. Bithear a' beachdachadh air an fheum pàigheadh a shuidheachadh aig ìre a chuidicheas fastadh, glèidheadh agus brosnachadh luchd-obrach. Thathar cuideachd a' cumail poileasaidhean an Riaghaltais air pàigheadh san t-Seirbheis Chatharra is san roinn phoblaich agus gum feumar cumail ri smachdan air caiteachas poblach fo dheasbad. Thathar a' cumail sùil air coileanadh an luchd-obrach tro shiostam measadh coileanaidh.

Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan

Gus 19 Dùbhlachd 2023, bha Comataidh Sgrùdadh agus Chunnartan aig Coimisean Fearainn na h-Alba air a dhèanamh suas de dithis Choimiseanairean agus aon bhall co-thaghte bho bhuidheann air an taobh a-muigh. Bho 1 Gearran 2024 tha a' Chomataidh Sgrùdaidh is Cunnairt air a bhith air a dhèanamh suas de trìùir Choimiseanairean.

Cha robh am ball co-thaghte a' faighinn tuarastal sam bith agus mar sin chan eilear ga ghabhail a-steach anns an aithris a leanas.

Tuarastal a' Bhùird (Air a sgrùdadh)

Bha tuarastal ri phàigheadh ris na Coimiseanairean mar a leanas

Coimiseanairean a bha ann an dreuchd ann an 2023-24	2023-24 (£)	2022-23 (£)
Andrew Thin (Cathraiche)	10,000-15,000	10,000-15,000
Michael Russell, (Cathraiche)*	0 - 5,000	-
Megan MacInnes (Coimiseanair Fearainn)	5,000 – 10,000	5,000 – 10,000
An t-Àrd-ollamh David Adams (Coimiseanair Fearainn)	5,000 – 10,000	5,000 – 10,000
An Dr Bob McIntosh (Coimiseanair Tuathanachas Màil)	20,000 – 25,000	20,000 – 25,000
An Dr Sally Reynolds (Coimiseanair Fearainn)	5,000 – 10,000	5,000 – 10,000
Lorne MacLeod (Coimiseanair Fearainn)	5,000 – 10,000	5,000 – 10,000
Craig Mackenzie (Coimiseanair Fearainn)	0 – 5,000	-
Deborah Roberts (Coimiseanair Fearainn)	0 – 5,000	-

Chan eil dreuchdan Coimiseanair ion-pheinnsean.

Tha Cathraiche Coimisean Fearainn na h-Alba an geall ri ceithir làithean gach mìos.

Tha Coimiseanair Tuathanachas Màil an geall ri ochd làithean gach mìos.

Tha Coimiseanairean Fearainn an geall ri dà latha gach mìos.

* Thòisich na dreuchdan seo air 1/2/2024

Tuarastal airson Àrd-oifigearan (Air sgrùdadh)

Tha an earrann a leanas a' toirt seachad fiosrachaidh air tuarastal agus com-pàirtean peinnsein nan àrd-oifigearan aig Coimisean Fearainn na h-Alba

	Tuarastal		Sochairean peinnsein		Iomlan	
	£000		£000		£000	
	2023-24	2022-23	2023-24	2022-23	2023-24	2022-23
Àrd-oifigear						
Hamish Trench	80-85	75-80	40	9		85-90
Àrd-sgioba Stiùiridh						
Nikki Nagler* Co-ionann ri làn-ùine	60-65 (60-65)	10-15 (50-55)	23	5		15-20
Emma Cooper** Co-ionann ri làn-ùine	55-60 (60-65)	55-60 (55-60)	23	30		80-85

* Thòisich i leis a' Choimisean 4 Faoilleach 2023. ** 0.86 bho 1 Giblean 2023 gu 01.02.2024

Tuarastal – A' gabhail a-steach làn-thuarastal, seach-thim agus cuibhreann sam bith eile chun na h-ìre 's gu bheil e a' tighinn fo bhuidh cìsean na Rìoghachd Aonaichte. Tha an aithris seo stèidhichte air pàighidhean a tha ri phàigheadh ron tron bhliadhna le Coimisean Fearainn na h-Alba.

Sochairean neo-ionmhasail – cha tugadh sochairean neo-ionmhasail sam bith rè 2022-23 (2021-22: cha robh gin).

Frith-bhuannachdan – cha robh frith-bhuannachd sam bith ann rè 2023-24 (2022-23: cha robh gin).

Dìoladh airson call dreuchd

B' e an t-suim seo neoni airson 2023-24 (2022-23: neoni).

Rainnse Pàighidh (air a sgrùdadh)

Tha dleastanas air buidhnean aithrisidh a bhith a' foillseachadh na dàimh eadar pàigheadh an neach-obrach leis an tuarastal as àirde agus an tuarastal meadhanach airson luchd-obrach na buidhne, cho math ri figearan airson na ceathramhail àrd agus na ceathramhail ìosal aig luchd-obrach na buidhne. Airson Coimisean Fearainn na h-Alba, bha am bann ìocaidh aig an neach-obrach leis an tuarastal as àirde anns a' bhliadhna ionmhasail 2023-24 eadar £80k is £85k (2022-23: £75-£80k).

	2023-24 tuarastalan £	2023-24 co-mheas leis an neach-obrach leis an tuarastal as àirde	2022-23 tuarastalan £	2022-23 co-mheas leis an neach-obrach leis an tuarastal as àirde
A' cheathramhail ìosal	32,544	2.46	32,699	2.37
Cuibheas meadhanach	39,967	2.00	35,800	2.16
A' cheathramhail àrd	47,222	1.69	48,049	1.61

Ann an 2023-24, cha d'fhuair neach-obrach sam bith ìocadh nas àirde na an Ceannard. Bha tuarastalan eadar £25,190 agus £67,008 (gun a bhith a' gabhail a-steach an Àrd-oifigeir) (2022-23: £23,542 gu £62,624).

Bha atharrachadh 3.35% san ìre tuarastail aig an neach-obrach leis an tuarastal as àirde ann an 2023-24 (2.14% 2022-23). B' e an t-atharrachadh cuibheasach de thuarastal an luchd-obrach bhon bhliadhna ionmhasail roimhe 4.45% (6.85% 2022-23). Bha na h-àrdachaidhean pàighidh ann an 2023-23 a rèir poileasaidh pàighidh Riaghaltas na h-Alba.

Sochairean peinnein (Air sgrùdadh)

	Peinnean tàrmaichte aig aois a' pheinnein mar a bha e air 31/03/24 agus cnap-shuim a bhuineas ris		Àrdachadh fìor ann am peinnean agus cnap-shuim a bhuineas ris aig aois a' pheinnein		CETV* air 31/03/24	CETV air 31/03/23	Àrdachadh fìor ann an CETV mar a tha maoinichte le fastaidhear
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
	Peinnean	Cnap-shuim	Peinnean	Cnap-shuim			
Àrd-oifigear							
Hamish Trench	25-30	-	0-2.5	-	507	438	26
Àrd-sgioba Stiùiridh							
Nikki Nagler	0-5	-	0-2.5	-	20	3	12
Emma Cooper	5-10	-	0-2.5	-	64	43	12

*Tha CETV a' ciallachadh luach an airgid a gheibhear airson peinnean a ghluasad ("Cash Equivalent Transfer Value"), agus faodar barrachd fiosrachaidh fhaotainn air [taobh-duilleig 40](#).

Peinneanan na Seirbheis Catharra

Thathar a' toirt shochairan peinnein tro rianan peinnein na Seirbheis Catharra. Bho 1 Giblean 2015, chaidh sgeama peinnein ùr airson seirbheisich chatharra a thoirt a-steach – Sgeama nan Seirbheiseach Catharra agus Eile, no alpha, a tha a' toirt shochairan peinnein air stèidh cuibheasachd tuarastail, le aois a' pheinnein gu h-àbhaisteach co-ionann ri Aois Peinnean na Stàite airson a' bhuill (no 65 ma tha sin nas àirde). Bhon cheann-latha sin, ghabh a h-uile seirbheiseach catharra a bha ùr ann an dreuchd, agus a' mhòr-chuid dhiubhsan a bha mar-thà anns an t-seirbheis, ris an sgeama ùr alpha. Ron cheann-latha sin, bha seirbheisich chatharra a' gabhail pàirt ann am Prìomh Sgeama Peinnein na Seirbheis Catharra (PCSPS). Tha ceithir roinnean ann am PCSPS: trì a tha a' toirt shochairan air stèidh an tuarastail dheireannaich (classic, premium no classic plus), le aois a' pheinnein àbhaisteach de 60; agus aon a tha a' toirt shochairan air stèidh a' chùrsa-obrach iomlan (nuvos), le aois a' pheinnein àbhaisteach de 65.

Tha na rianan reachdail seo neo-mhaoinichte, le cosgais nan sochairan air a pàigheadh le suimeannan airgid a tha Pàrlamaid a' bhòtadh gach bliadhna. Tha peinneanan a tha rim pàigheadh fo classic, premium, classic plus, nuvos agus alpha air am meudachadh gach bliadhna ann an co-rèir ri reachdas air meudachadh pheinneanan. Bha daoine a bha nam buill de PCSPS a bha taobh a-staigh 10 bliadhna bho aois a' pheinnein àbhaisteach aca air 1 Giblean 2012 a' fantainn ann am PCSPS an dèidh 1 Giblean 2015. Bidh iadsan a bha eadar 10 bliadhna agus 13 bliadhnaichean is còig mìosan bhon aois a' pheinnein àbhaisteach aca air 1 Giblean 2012 ag atharrachadh gu alpha vaireigin eadar 1 Ògmhios 2015 agus 1 Gearran 2022. Leis gu bheil an Riaghaltas an dùil cuir às do lethbheith a dh'ainmich na cùirtean mun dòigh san deach ath-leasachaidhean peinnein a thoirt a-steach airson cuid de bhuill, tha dùil, ri ùine, gum bi còir aig buill ion-roghnach le seirbheis iomchaidh eadar 1 Giblean 2015 agus 31 Màrt 2022 ri sochairan peinnein eadar-dhealaichte a thaobh na h-ùine sin (agus dh'fhaodadh seo buaidh a thoirt air Luach an airgid a gheibhear airson peinnean a ghluasad a chithear san aithisg seo - faic gu h-ìosal).

Airson a h-uile ball a tha ag atharrachadh gu alpha, tha na sochairan PCSPS aca air am 'bancaicheadh', agus bi iadsan le sochairan nas tràithe ann an tè de na roinnean stèidhichte air tuarastal deireannach a' faighinn nan sochairan sin stèidhichte air an tuarastal dheireannach aca nuair a dh'fhàgas iad alpha. (Tha na figearan peinnein airson oifigich a' sealltainn peinnein a choisinn iad ann am PCSPS no alpha – mar a tha freagarrach. Far a bheil sochairan aig an oifigeach gach cuid ann an alpha agus ann am PCSPS, thathar ag aithris figear a tha a' riochdachadh luach co-mheasgaichte de na sochairan aca anns an dà sgeama.) Bhon Dàmhair 2002, dh'fhaodadh buill a tha a' tighinn a-steach dhan sgeama a bhith a' taghadh an dàrna cuid an ullachaidh iomchaidh a thaobh sgeama shochairan suidhichte no sgeama thabhartasan suidhichte (ceannach-airgid) le cuibhreann fastaidheir (cunntas peinnein com-pàirteachais).

Tha cuibhreannan an fhastaidheir ceangailte ri tuarastal agus tha iad aig ìre eadar 4.6% agus 8.05% de chosnadh airson peinnein de bhuill ann an classic, premium, classic plus, nuvos and alpha. Bidh sochairan ann an classic a' tàrmachadh aig ìre 1/80mh de chosnadh mu dheireadh airson peinnein airson gach bliadhna de sheirbheis. Cuideachd, tha cnap-shuim a tha co-ionann ri trì bliadhna de pheinnean an toiseach ri pàigheadh an dèidh dol air chluaineas. Airson premium, bidh sochairan a' tàrmachadh aig ìre 1/60mh den chosnadh mu dheireadh airson peinnein airson gach bliadhna de sheirbheis.

Eu-coltach ri classic, chan eil cnap-shuim ann gu fèin-obrachail. Tha classic plus an ìre mhath na mheasgachadh, le sochairan airson seirbheis ro 1 Dàmhair 2002 air an obrachadh a-mach ann am farsaingeachd mar a tha classic agus sochairan airson seirbheis bhon Dàmhair 2002 air an obrachadh a-mach mar a tha iad ann am premium. Ann an nuvos, bidh buill a' cur ri peinnean air stèidh an tuarastail ion-pheinnein ri linn ùine am ballrachd anns an sgeama. Aig deireadh bliadhna an sgeama (31 Màrt), tha cunntas peinnein choisinn a' bhuill a' faighinn 2.3% den chosnadh airson peinnein aca sa bhliadhna sin den sgeama agus tha am peinnean tàrmaichte ga àrdachadh a rèir an reachdais air àrdachadh peinnein. Bidh sochairan ann an alpha a' fàs ann an car an aon dòigh ri nuvos, ach gu bheil ìre an tàrmachaidh aig 2.32 sa cheud.

Anns gach suidheachadh, faodaidh gun cuir buill romhpa am peinnean a thoirt suas agus cnap-shuim fhaotainn chun nan crìochan a shuidhich Achd an Ionmhais 2004.

Tha an cunntas peinnein com-pàirteachais na ullachadh peinnein le tabhartasan suidhichte a tha na phàirt den Legal & General Mastertrust. Bidh am fastaiche a' cur a-steach eadar 8% agus 14.75% (a rèir aois a' bhuill). Chan fheum an neach-obrach cur ris, ach nuair a chuireas iad, bheir am fastaidhear an aon rud seachad gu ìre 3% den tuarastal ion-pheinnean (a bharrachd air cuibhreann bunaiteach an fhastaidheir). Bidh luchd-fastaidh cuideachd a' cur 0.5 sa cheud a bharrachd de thuarastal ion-peinnean gus cosgaisean a chòmhdach airson àrachas shochairan an aghaidh chunnartan, a thathar a' solarachadh bhon mheadhan (is e sin, bàs ann an seirbheis agus leigeil dreuchd seachad air sàilleibh droch shlàinte).

Is e am peinnean tàrmaichte a chithear an seo am peinnean air am bi am ball airidh nuair a ruigeas iad aois a' pheinnein, no nuair a sguireas iad de bhith nam ball den sgeama ma tha iad cheana aig aois a' pheinnein no nas sine. Is e 60 aois a' pheinnein airson buill ann an classic, premium agus classic plus, 65 airson buill ann an nuvos agus, airson buill ann an alpha, 65 no Aois Peinnean na Stàite ma tha sin nas àirde. (Tha na figearan peinnein airson oifigich a' sealltainn peinnein a choisinn iad ann am PCSPS no alpha – mar a tha freagarrach. Nuair a tha sochairan aig an oifigear gach cuid ann am PCSPS agus ann an alpha, is e an àireamh a bheirear luach nan sochairan san dà sgeama còmhla, ach thoir fa-near gur dòcha gum biodh pàirtean den pheinnean sin rim pàigheadh aig diofar aoisean.)

Gheibhear barrachd fiosrachaidh mu ullachaidhean peinnein na Seirbheise Catharra air an làraich-lìn: www.civilservicepensionscheme.org.uk.

Luach an airgid a gheibhear airson peinnean a ghluasad (CETV)

Is e a tha ann an Luach an airgid a gheibhear airson peinnean a ghluasad (CETV) luach aithnichte nan sochairan ann an sgeama peinnein a tha ball air a ghleidheadh bho sgeama peinnein suas gu àm sònraichte, agus sin air a mheasadh le clèireach-urrais. Is iad na sochairan a thèid a mheasadh sochairan tàrmaichte a' bhuill agus peinnean sam bith aig cèile ceangailte a tha ri phàigheadh bhon sgeama. Is e a tha ann an CETV suim a thèid a phàigheadh le sgeama no rèiteachadh peinnein gus sochairan peinnein a ghleidheadh ann an sgeama no rèiteachadh peinnein eile nuair a dh'fhàgas ball sgeama agus iad a' roghnachadh na sochairan a ghlèidh iad sa chiad sgeama a ghluasad. Tha na figearan peinnein a tha gan sealltainn a' buntainn ri sochairan a tha an neach fa leth air a ghleidheadh mar thoradh air a' bhallrachd iomlan a th' aca san sgeama pheinnein, chan e dìreach an t-seirbheis a nì iad mar phàirt den sgioba-stiùiridh a dh'fheumar fhoillseachadh.

Am measg nam figearan, tha luach sochair peinnein sam bith ann an sgeama (no rèiteachadh) eile a chuir am ball a-null gu ullachaidhean peinnein na Seirbheise Catharra. Nam measg cuideachd tha sochair peinnein sam bith a bharrachd a fhuair am ball seach gun do cheannaich e sochairan peinnein a bharrachd air a chosgais fhèin. Tha CETV an obrachadh a-mach a rèir Rìaghailtean Sgeamaichean Peinnein Obrach (Luachan Cur A-null) (Atharrachadh) 2008 agus chan eil iad a' toirt feart air lùghdachadh sam bith a th' ann aig an àm seo no a dh'fhaodadh a bhith ann san ùine air thoiseach air sochairan mar thoradh air Cìs Cuibhreann Beatha a dh'fhaodadh a bhith ri pàigheadh nuair a thèid na sochairan peinnein a ghabhail.

Dearbh mheudachadh sa CETV

Tha seo a' sealltainn meudachadh ann an CETV a tha gu ìre mhòr air a mhaoineachadh leis an neach-fastaidh. Chan eil e a' gabhail a-staigh àrdachadh sa pheinnean ri linn atmhorachd, suimeannan a chuir an neach-obrach ris (a' gabhail a-staigh luach shochairan sam bith a chaidh a ghluasad bho sgeama peinnein no rèiteachadh eile) agus bidh e a' cleachdadh buaidhean coitcheann a' mhargaidh air luachadh airson toiseach agus deireadh na h-ùine.

Aithisg air Luchd-obrach

Cosgaisean is Àireamhan Luchd-obrach (Air sgrùdadh)

	Luchd-obrach maireannach	Buill a' Bhùird	Eile	Iomlan 2023-24	Iomlan 2022-23
	£000	£000	£000	£000	£000
Tuarastalan	716	55	-	771	739
Cosgaisean shochairan sòisealta	77	2	-	79	77
Cosgaisean peinnsein eile	198	-	-	198	188
Fo-fhastadh thugainn agus luchd-obrach bhuidhnean-cosnaidh	(64)	-	9	(55)	-
Iomlan	927	57	9	993	966

Àireamh de Luchd-obrach gu cuibheasach (Air sgrùdadh)

Àireamh cuibheasach de dhaoine ionann is làn-ùine (FTE) air am fastadh rè na bliadhna

	Àireamh 2023-24	Àireamh 2022-23
Àrd-sgioba Stiùiridh	2.86	2.61
Taic Phroifeiseanta, Stiùireadh agus Rianachd	12.42	12.65
Iomlan	15.28	15.26

Tha àrd-stiùireadh a' ciallachadh buill na Sgioba-stiùiridh.

Mar a bha e air 31 Màrt 2024, bha 88% den luchd-obrach air cunnraidhean maireannach, a' gabhail a-steach 16 luchd-obrach maireannach agus dithis air cùmhnant rè-ùine.

Cha robh ìocadh comhairleachaidh aig a' Chomisean agus cha robh rianan far an rola-pàighidh ann rè 2023-24 (2022-23: neoni).

Nòta air Gnè

	Fireannaich 31 Màrt 2024	Boireannaich 31 Màrt 2024	Fireannaich 31 Màrt 2023	Boireannaich 31 Màrt 2023
Coimiseanairean	4	2	4	2
Àrd-oifigear	1	-	1	-
Luchd-obrach	4	13	4	14

Tha an àireamh de luchd-obrach a' gabhail a-steach luchd-obrach pàirt-ùine.

Tha na figearan shuas a' sealltainn nan àireamhan iomlan de luchd-obrach mar a bha iad air 31 Màrt 2024, chan ann air stèidh co-ionann is làn-ùine.

Luchd-obrach Dheth Tinn

Bha neo-làthaireachd tinneis sa bhliadhna gu 31 Màrt 2023 aig 81 latha (2023: 117.5 làithean), b' e seo 2.2% de na làithean uile a bha rim faighinn (2023: 3%). Tha sin coltach ri gach neach-obrach a bhith dheth tinn 4.5 làithean gu cuibheasach thar na bliadhna (2023: 6.18 latha).

Pasganan Fàgail

Cha robh pasganan fàgail ann rè 2023-24 (2022-23: neoni).

Atharrachadh Luchd-obrach

Dh'fhàg ceathrar luchd-obrach maireannach aig Coimisean Fearainn na h-Alba rè 2023-24. B' e seo figear atharrachadh luchd-obrach de 22.2% (2022-23 10.52%, a bharrachd air an seo dh'fhàg trìùir luchd-obrach a bha ann an dreuchdan ùine shuidhichte aig a' choimisean, agus ma thèid seo a chur ris an fhigear, seo figear atharrachadh luchd-obrach de 38.89% (2022-23: 15.79%).

Poileasaidhean air Co-ionannachd Chothroman, Ciorram agus Iomadachd

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' gabhail ri poileasaidhean Riaghaltas na h-Alba air co-ionannachd chothroman agus iomadachd. Tha am poileasaidh air co-ionannachd chothroman ag ràdh gum bu chòir gum faigheadh an luchd-obrach an aon làimhseachadh, chan eil e gu diofar dè a' ghnè, an inbhe a thaobh pòsaidh, an aois, an cinneadh, an taobhadh feise, an ciorram, an creideamh no feallsanachd, am pàtran obrach, inbhe a thaobh fastaidh, aithne gnè (tar-ghnèitheach), inbhe mhàthaireil no athaireil, cùram no ballrachd aonaidh-chiùird a bhiodh aca. Feuchaidh an Coimisean ri leth-bhreith mì-laghail a sheachnadh anns gach taobh de chosnadh a' gabhail a-steach fastadh, adhartachadh, cothroman ionnsachaidh is leasachaidh, pàigheadh is sochairean, smachd agus taghadh airson call dreuchd. Ann an co-rèir ri poileasaidh Riaghaltas na h-Alba, feumaidh Coimisean Fearainn na h-Alba cur ri iomadachd an luchd-obrach anns a' bhuidhinn.

Chan urrainn dhan Choimisean leth-bhreith a dhèanamh gu dìreach ann a bhith a' taghadh luchd-obrach airson fastadh no adhartachadh, ach faodaidh an Coimisean dòighean laghail iomchaidh a chleachdadh, a' gabhail a-steach gnìomhan deimhinneach laghail gus dèiligeadh ri fo-riochdachadh de bhuidheann sam bith a tha an Coimisean a' comharrachadh aig nach eil riochdachadh gu leòr ann an seòrsaichean sònraichte de dh'obraichean. Tha fastadh agus leasachadh dhaoine air a bheil ciorram a' tighinn fon phoileasaidh co-ionannachd chothroman agus iomadachd againn, agus mar phàirt den sgeama Misneachd Ciorraim anns a bheil a' bhuidheann a' gabhail pàirt thèid tagraidhean cosnaidh a gheibhear bho thagraiche sam bith a tha a' nochdadh gu bheil ciorram orra a chur air a' gheàrr-liosta ma sheallas iad gu bheil iad a rèir nan slatan-tomhais riatanach uile airson a bhith air a' gheàrr-liosta airson na dreuchd. Nì Coimisean Fearainn na h-Alba atharrachaidhean reusanta do na cleachdaidhean obrach àbhaisteach aige gus cnap-starra sam bith bho chiorram a sheachnadh.

aige gus cnap-starra sam bith bho chiorram a sheachnadh. Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' gealltainn an luchd-obrach air fad a leasachadh agus a' cur luach gu deimhinneach air farsaingeachd sheallaidhean is eòlais a bheir a h-uile neach dhan obair againn, agus tha e air plana ionnsachaidh is leasachaidh coileanta a chur an sàs.

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' tabhann obrachadh sùbailte le bhith a' tabhann obair san dachaigh is san oifis dhan luchd-obrach aca. Tha rùn aig Coimisean Fearainn na h-Alba na dleastanasan aige a libhrigeadh ann an dòigh a bhrosnaicheas co-ionannachd chothroman, aig a bheil e mar amas cur às do leth-bhreith agus do ghiùlan eile air an do chuir reachdas co-ionannachd toirmeasg.

Aithisg Cunntachalachd Phàrlamaideach

Call is Suimeannan Sònraichte

Cha robh call no pàighidhean sònraichte ann rè na bliadhna 2023-24 (2022-23: neoni).

Tìodhlacan agus Tabhartasan air Adhbharan Carthannais

Cha robh tìodhlacan no tabhartasan air adhbharan carthannais rè na bliadhna 2023-24 (2022-23: neoni).

Fèicheanasan Tuiteamach a dh'fhaodadh èirigh

Tha dleastanas air Coimisean Fearainn na h-Alba aithris air fèicheanasan a dh'fhaodadh èirigh far a bheil an coltas, gum bithear a' tar-chur sochair eaconamach mar rèiteachadh, ro neo-chosmhail a bhith a' coileanadh a' mhìneachaidh air fèicheanasan a dh'fhaodadh èirigh fo IAS37. Chan eil gin a dh'fhèicheanasan tuiteamach a dh'fhaodadh èirigh an-dràsta.

Teachd a-steach bho chìsean

Cha d' fhuair Coimisean Fearainn na h-Alba teachd a-steach sam bith bho chìsean anns a' bhliadhna 2023-24 (2022-23: neoni).

Hamish Trench



Ceannard agus Oifigear Cunntachail

18 Samhain 2024

Aithisg an Luchd-sgrùdaidh Neo-eisimeilich

Aithisg an neach-sgrùdaidh neo-eisimeilich do bhuill Coimisean Fearainn na h-Alba, Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba agus Pàrlamaid na h-Alba.

Aithisg air an sgrùdadh a rinneadh air na h-aithrisean ionmhasail

Beachd air na h-aithrisean ionmhasail

Tha sinn air sgrùdadh a dhèanamh air na h-aithrisean ionmhasail ann an aithisg bhliadhnail agus cunntasan Coimisean Fearainn na h-Alba airson na bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2024 fo Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016. Sna h-aithrisean ionmhasail tha Aithris air Caiteachas Lom lomlan, Aithris air an t-Suidheachadh Ionmhasail, Aithris air Sruthan Airgid, Aithris air Atharraichean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean agus nòtaichean airson nan aithrisean ionmhasail, a' gabhail a-steach fios mun phoileasaidh cunntasachd. Tha am frèam airson aithrisean ionmhasail a chaidh a chur an sàs ann a bhith ag ullachadh nan aithrisean seo freagarrach a thaobh lagh iomchaidh agus inbhean cunntasachd eadar-nàiseanta mar a chaidh gabhail riutha san RA mar a chaidh mineachadh agus gabhail ris ann an Leabhran an Riaghaltais airson Aithisgean Ionmhasail airson 2023/24 (FReM 2023/24).

Nam beachd-sa, tha na h-aithrisean ionmhasail an cois seo:

- a' toirt seachad sealladh fìor is cothromach de shuidheachadh na buidhne air 31 Màrt 2024 agus de a caiteachas lom airson na bliadhna a thàinig gu crìch an uair sin;
- air an ullachadh gu ceart a rèir inbhean cunntasachd eadar-nàiseanta mar a chaidh gabhail riutha san RA, agus mar a chaidh a chur an cèill agus atharrachadh ann an FReM 2023/24; agus
- air an ullachadh a rèir riatanasan Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus stiùiridhean co-cheangailte ri sin bho Mhinistearan na h-Alba.

Bun-stèidh ar Beachd

Tha sinn air sgrùdadh a dhèanamh a rèir laghan iomchaidh agus Inbhean Sgrùdaidh Eadar-nàiseanta (RA) (ISAs (RA)), mar a dh'fheumas sinn fo [Chòd nan Cleachdaidhean Sgrùdaidh](#) ris an do chuir Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba aonta. Tha tuilleadh mineachaidh air ar dleastanasan fo na h-inbhean sin san earrainn den aithisg againn le fios air dleastanasan an luchd-sgrùdaidh ann a bhith a' sgrùdadh nan aithrisean ionmhasail. Chaidh ar fastadh leis an Àrd-neach-sgrùdaidh air 18 Cèitean 2022. Tha sinn air ar fastadh fad còig bliadhna, bho 2022/23 gu 2026/27. Tha sinn neo-eisimeileach gun cheangal ris a' bhuidhinn seo a rèir nan riatanasan beusail a bhuineas ris na sgrùdaidhean a nì sinn air aithrisean ionmhasail san RA, a' gabhail a-steach Inbhe Bheusail Comhairle nan Aithisgean Ionmhasail, agus tha sinn air ar dleastanasan beusail a choileanadh a rèir nan riatanasan sin. Cha deach seirbheisean nach buin dhan sgrùdadh, a tha toirmisgte fon Inbhe Bheusail, a thoirt seachad dhan bhuidhinn. Tha sinn den beachd gun d' fhuair sinn fianais sgrùdaidh gu leòr agus freagarrach gus taic a thoirt dhan beachd a ghabh sinn.

Co-dhùnidhean co-cheangailte ri modhan cunntasachd far a bheil a' gabhail ris gun cùm a' bhuidheann a' dol

Tha sinn air co-dhùnadh gu bheil e iomchaidh na h-aithrisean ionmhasail seo ullachadh leis an tuigse gun cùm a' bhuidheann a' dol.

Stèidhichte air an obair a rinn sinn, chan eil sinn air mì-chinnteach susbainteach a chomharrachadh a thaobh tachartasan no suidheachaidhean a dh'fhaodadh, leotha fhèin no còmhla, teagamhan mòra adhbharachadh mun chomas aig a' bhuidhinn gus cumail orra a' cleachdadh mhodhan cunntasachd, a tha a' gabhail ris gun cùm a' bhuidheann a' dol, airson co-dhiù dusan mìos bhon cheann-latha air an deach aontachadh na h-aithrisean ionmhasail fhoillseachadh.

Chan eil na co-dhùnaidhean seo ag amas air, agus chan eil iad, a' toirt seachad dearbhadh mu sheasmhachd ionmhasail na buidhne an-dràsta no san àm ri teachd. Ach, bidh sinn ag aithris air rèiteachaidhean na buidhne airson seasmhachd ionmhasail ann an Aithisg Sgrùdaidh Bhliadhnail fa leth a tha ri fhaotainn air làrach-lìn [Sgrùdadh Alba](#).

Cunnartan a thaobh mhì-aithrisean susbainteach

Nì sinn aithris anns an Aithisg Sgrùdaidh Bhliadhnail fa leth air na cunnartan as motha a chomharraich sinn a thaobh mhì-aithrisean susbainteach air an deach measadh a dhèanamh agus air na co-dhùnaidhean againn mun deidhinn.

Dleastanasan an Oifigeir Chunntachail airson nan aithrisean ionmhasail

Mar a chaidh a mhìneachadh ann am barrachd doimhneachd san Aithris air Dleastanasan an Oifigeir Chunntachail, tha an t-Oifigeir Chunntachail a' gabhail uallach airson ullachadh nan aithrisean ionmhasail agus feumaidh e a bhith riarachtaichte gun toir iad sealladh fìor is cothromach air cùisean a rèir frèam nan aithrisean ionmhasail, agus tha uallach air cuideachd gus na modhan in-smachd a tha an t-Oifigeir Chunntachail a' meas iomchaidh a chur an sàs, a nì cinnteach gun tèid aithrisean ionmhasail ullachadh anns nach eil mì-aithris, a dh'èireas an dàrna cuid bho fhoill no mearachd.

Nuair a tha e ag ullachadh nan aithrisean ionmhasail, tha uallach air an Oifigeir Chunntachail airson measadh a dhèanamh air comas na buidhne a chumail a' dol, agus airson rùn-phàirteachadh, mar a bhios e iomchaidh, cùisean co-cheangailte ri cleachdadh na dùil gun cum a' bhuidheann a' dol, mur a h-eil beachd ann crìoch a chur air obair na buidhne.

Dleastanasan an luchd-sgrùdaidh ann a bhith a' sgrùdadh nan aithrisean ionmhasail

'S e a tha fa-near dhuinn a choileanadh, gum bi dearbhachd reusanta againn nach eil mì-aithris shusbainteach sna h-aithrisean ionmhasail, a dh'èireas an dàrna cuid bho fhoill no mearachd, agus aithisg luchd-sgrùdaidh fhoillseachadh san toir sinn seachad ar beachd air na h-aithrisean ionmhasail. 'S e a th' ann an dearbhachd reusanta, dearbhachd gu math cinnteach; chan eil sin na ghealltanais, ge-tà, ma tha mì-aithris shusbainteach ann, gun toir sgrùdadh a thèid a chumail a rèir nan Inbhean Sgrùdaidh Eadar-nàiseanta (RA) an aire dha sin daonnan. Faodaidh mì-aithrisean èirigh bho fhoill no mearachdan agus tha iad air am meas susbainteach ma thathar an dùil gu reusanta gun toir iad, mar mhì-aithris fa leth no mar ghrunn dhiubh còmhla, buaidh air co-dhùnaidhean a nì luchd-cleachdaidh stèidhichte air na h-aithrisean ionmhasail seo.

Tha neo-riaghailteachdan, a' gabhail a-steach foill nan eisimpleirean de neo-ghèilleadh ri laghan is riaghailtean. Dealbhaidh sinn na dòighean-obrach againn a rèir nan dleastanasan a tha air am mìneachadh gu h-àrd gus mì-aithrisean susbainteach a lorg a thaobh neo-riaghailteachdan, a' gabhail a-steach foill. Tha dòighean-obrach a' gabhail a-steach:

- a' cleachdadh ar tuigse air roinn an riaghaltais mheadhanaich gus comharrachadh gu bheil Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus an stiùireadh a rinn Ministearan na h-Alba fo sin cudromach ann an co-theacs na buidhne;
- a' faighneachd den Oifigeir Chunntachail mu laghan no riaghailtean eile a dh'fhaodadh buaidh bhunaiteach a thoirt air obair na buidhne;
- a bhith a' faighneachd den Oifigeir Chunntachail mu phoileasaidhean agus modhan-obrach na buidhne a thaobh gèilleadh ris an fhrèam-obrach laghail is riaghailtean iomchaidh;
- deasbadaidh san sgioba sgrùdaidh againn a' measadh cho buailteach 's a tha e gum bi mì-aithrisean susbainteach anns na h-aithrisean ionmhasail, a' gabhail a-steach mar a dh'fhaodadh foill tachairt; agus
- a' beachdachadh a bheil na sgilean agus na comasan iomchaidh aig an sgioba sgrùdaidh còmhla gus neo-ghèilleadh ri laghan agus riaghailtean a chomharrachadh no aithneachadh.

Fhuair sinn tuigse air an fhrèam-obrach laghail agus riaghlaidh anns a bheil a' bhuidheann ag obair, agus chomharraich sinn na prìomh laghan agus riaghailtean a tha:

- a tha a' toirt buaidh dhìreach air a bhith a' dearbhadh shuimean agus fhoillseachaidhean susbainteach anns na h-aithrisean ionmhasail. Tha seo a' gabhail a-steach Achd Ath-leasachaidh an Fhearainn (Alba) 2016.
- Nach toir buaidh dhìreach air na h-aithrisean ionmhais ach far am faodadh gèilleadh riutha a bhith bunaiteach do chomas na buidhne obrachadh no gus peanas susbainteach a sheachnadh. Tha seo a' gabhail a-steach Achd an Dìon Dàta 2018 agus reachdas cosnaidh buntainneach.

Mar thoradh air a bhith a' dèanamh nan rudan gu h-àrd, chomharraich sinn gun robh an comas as motha airson foill a thaobh an riatanais a bhith ag obair taobh a-staigh crìochan caiteachais. Is e an cunnart gum faodadh an caiteachas a thaobh gnothaichean deireadh na bliadhna a bhith air làimhseachadh gus am bi e a' co-thaobhadh ris an targaid fulangais no gus suidheachadh cothromachaidh a choileanadh. Mar fhreagairt air a' chunnart seo, fhuair sinn dearbhadh neo-eisimeileach mu na crìochan ionmhais a thug Riaghaltas na h-Alba seachad agus rinn sinn deuchainn air sampall de thàrmachaidhean, ro-phàighidhean agus fhàirdealan a fhuair eadhon timcheall air deireadh na bliadhna gus faighinn a-mach an deach an clàradh san ùine cheart.

Coltach ri sgrùdaidhean eile fo ISAan (RA), feumaidh sinn cuideachd modhan sònraichte a chleachdadh gus dèiligeadh ris an riosg gum bi stiùirichean a' seachnadh in-smachd. Ann a bhith a' cur aghaidh air cunnart foill tro stiùirichean a' seachnadh smachdan, rinn sinn deuchainn air freagarrachd inntigidhean sna leabhraichean ionmhais agus air atharrachaidhean eile; rinn sinn measadh feuch a bheil na breithneachaidhean a rinneadh ann a bhith a' dèanamh thuairmsean cunntasachd a' sealltainn gum faodadh claonadh a bhith ann, agus rinn sinn measadh air an adhbhar gnothachais airson tar-gnìomh cudromach sam bith a tha neo-àbhaisteach no taobh a-muigh cùrsa àbhaisteach a' gnothachais.

A bharrachd air seo, tha na dòighean-obrach againn gus aghaidh a chur air na riosgan a chaidh a chomharrachadh a' gabhail a-steach na leanas:

- a' dèanamh lèirmheas air foillseachaidhean sna h-aithrisean ionmhais le bhith a' coimhead air sgrìobhainnean taice gus dèanamh cinnteach a bheilear a' gèilleadh ri ullachaidhean laghan agus riaghailtean ionmhasail, a chaidh a chomharrachadh mar a bhith a' toirt buaidh dhìreach air na h-aithrisean ionmhais;
- a' cleachdadh mhodhan anailis gus dàimhean neo-àbhaisteach no ris nach robhar an dùil a chomharrachadh a dh'fhaodadh a bhith a' comharrachadh gu bheil cunnartan ann de mhì-aithris shusbainteach mar thoradh air foill;
- a' faighneachd de luchd-stiùiridh, in-sgrùdadh agus comhairle laghail air taobh a-muigh a thaobh cùisean lagha no tagraidhean a tha ann no a dh'fhaodadh a bhith ann, agus eisimpleirean de neo-ghèilleadh ri laghan agus riaghailtean; agus
- a' leughadh geàrr-chunntasan nan coinneamhan aig an fheadhainn a tha an urra ri riaghladh agus a' sgrùdadh aithisgean in-sgrùdaidh.

Tha an ìre is gu bheil ar modhan-obrach comasach air neo-riaghailteachdan a lorg, a' gabhail a-steach foill, fo bhuidhean an duilgheadais gnèithich ann a bhith a' lorg neo-riaghailteachdan, èifeachdas modhan-smachd na buidhne, agus nàdar, àm agus ìre nam modhan sgrùdaidh a rinneadh.

Tha neo-riaghailteachdan a tha mar thoradh air foill nas duilghe a lorg na neo-riaghailteachdan a tha mar thoradh air mearachd oir faodaidh foill a bhith a' gabhail a-steach co-rùn, dearmad a dh'aona-ghnothach, mì-riochdachadh, no a bhith a' seachnadh in-smachd. Tha comas an sgrùdaidh gus foill is neo-riaghailteachdan eile a lorg an eisimeil factaran leithid sgil a' chiontaiche, tricead agus meud a' bhrath-fhoill, ìre a' chealg-chòrdaidh a bha na lùib, meud nan suimean air leth air an do rinneadh brath-foill, agus ìre nan daoine fa leth a bha an sàs ann.

Gheibhear tuilleadh mìneachaidh air dleastanasan an luchd-sgrùdaidh ann a bhith a' sgrùdadh nan aithrisean ionmhasail air làrach-lìn Comhairle nan Aithisgean Ionmhasail aig www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Tha am mìneachadh sin mar phàirt de dh'aithisg an luchd-sgrùdaidh.

Aithris air cho cunbhalach 's a bha am fiosrachadh air caiteachas is teachd-a-steach

Beachd air cunbhalachd

Nar beachd-ne bha, anns gach dòigh shusbainteach, an caiteachas agus an teachd-a-steach uile a chithear sna h-aithrisean ionmhasail air an giùlan no air an cur an sàs a rèir chumhachan is stiùiridhean iomchaidh sam bith a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

Dleastanasan airson cunbhalachd

Tha dleastanas air an Oifigear Chunntachail gus dèanamh cinnteach gu bheil cunbhalachd ga cur an sàs a thaobh caiteachas is teachd-a-steach na buidhne. A bharrachd air na dleastanasan againn a thaobh mì-aithrisean susbainteach anns na h-aithrisean ionmhais a thaobh neo-riaghailteachdan ann an earrann aithrisean ionmhasail na buidhne, tha e an urra rinn beachd a ghabhail air cho cunbhalach 's a tha an caiteachas agus teachd-a-steach agus sin a rèir Achd an Ionmhais Phoblaich agus na Cunntachalachd (Alba) 2000.

Aithris air riathanasan eile

Beachd air cùisean eile a tha fo òrdugh Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba air a' phàirt sgrùdaichte den Aithisg air Tuarastal is Luchd-obrach

Tha sinn air sgrùdadh a dhèanamh air na pàirtean den Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach a chomharraich sinn mar air an sgrùdadh. Nar beachd-ne, chaidh a' phàirt den Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach a bhios ga sgrùdadh ullachadh gu ceart a rèir Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus stiùiridhean a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba fon Achd.

Fiosrachadh eile

Tha an t-Oifigear Cunntachail a' gabhail uallach airson an fhiosrachaidh eile san aithisg bhliadhnaile agus cunntasan. 'S e am fiosrachadh eile an Aithisg Coileanaidh agus an Aithisg Cunntachalachd ach a-mhàin na pàirtean sgrùdaichte den Aithisg air Tuarastal is Luchd-obrach.

Tha e mar dhleastanas oirnn am fiosrachadh eile uile a leughadh, agus, ann a bhith a' dèanamh sin, feumaidh sinn beachdachadh feuch a bheil nithean susbainteach san fhiosrachadh eile nach eil a' dol leis na h-aithrisean ionmhasail no nach eil ag aontachadh ris an eòlas a fhuair sinn san sgrùdadh no a bheil coltas ann gu bheil mì-aithris shusbainteach san fhiosrachadh. Ma bheir sinn an aire do leithid a nithean neo-chunbhalach susbainteach no gu bheil coltas ann gu bheil mì-aithris shusbainteach ann, bidh againn ri dearbhadh co-dhiù a tha no nach eil mì-aithris shusbainteach sna h-aithrisean ionmhasail fhèin mar thoradh air seo. Ma nì sinn co-dhùnadh, stèidhichte air an obair a rinn sinn, gu bheil mì-aithris shusbainteach den fhiosrachadh eile seo, tha againn ri aithris a dhèanamh air sin. Chan eil dad againn ri aithris a thaobh sin.

Chan eil ar beachd air na h-aithrisean ionmhais a' gabhail a-steach an fhiosrachaidh eile agus chan eil sinn a' toirt seachad co-dhùnadh barantachaidh sam bith air sin ach air a-mhàin air an Aithisg Coileanaidh agus an Aithris Riaghlaidh chun na h-ìre is gu bheil e air a ràdh gu soilleir anns na beachdan a leanas a fo òrdugh Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba.

Beachdan fo òrdugh Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba air an Aithisg Coileanaidh agus Aithris Riaghlaidh

Nar beachd-ne, stèidhichte air an obair a rinn sinn san sgrùdadh:

- tha am fiosrachadh a chaidh a thoirt seachad san Aithris air Coileanadh airson na bliadhna ionmhais dha bheilear a' deasachadh nan aithrisean ionmhasail ann an co-rèir ris na h-aithrisean ionmhasail agus chaidh an aithisg sin ullachadh a rèir Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus stiùiridhean a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba fon Achd; agus
- tha am fiosrachadh a chaidh a thoirt seachad san Aithris air Riaghladh airson na bliadhna ionmhais dha bheilear a' deasachadh nan aithrisean ionmhasail ann an co-rèir ris na h-aithrisean ionmhasail agus chaidh an aithisg sin ullachadh a rèir Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus stiùiridhean a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba fon Achd.

Cùisean air am feum sinn aithris a dhèanamh mura tachair iad

Feumaidh sinn aithris a dhèanamh, a rèir an stiùiridh bho Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba, ma tha sinn den bheachd:

- nach deach clàran cunntasachd iomchaidh a chumail; no
- nach eil na h-aithrisean ionmhasail agus a' phàirt den Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach a bhios ga sgrùdadh ag aontachadh leis na clàran cunntasachd; no
- nach d' fhuair sinn am fiosrachadh is na mìneachaidhean uile a dh'fheumas sinn airson an sgrùdaidh.

Chan eil dad againn ri aithris mu na cùisean seo.

Co-dhùnidhean a thaobh ar dleastanasan airson sgrùdadh nas fharsainge

A thuilleadh air ar dleastanasan co-cheangailte ris an aithisg bhliadhnail agus na cunntasan, chithear ar co-dhùnidhean a thaobh ar dleastanasan airson sgrùdadh nas fharsainge, a tha air am mìneachadh ann an Còd nan Cleachdaidhean Sgrùdaidh, san Aithisg Sgrùdaidh Bhliadhnail againn.

A' dèanamh feum den aithisg againn

Tha an aithisg seo dìreach do na daoine dhan deach a sgrìobhadh a rèir Achd an Ionmhais Phoblaich agus na Cunntachalachd (Alba) 2000 agus chan ann airson adhbhar sam bith eile. A rèir paragraf 108 de Chòd nan Cleachdaidhean Sgrùdaidh, tha sinn a' gealltainn nach eil uallaichean againn do bhuill no oifigearan, sna dreuchdan pearsanta aca, no do dhaoine eile.



Mo Ramzan (airson agus às leth Deloitte LLP),
4 Brindley Place,
Birmingham,
B1 2HZ
An Rìoghachd Aonaichte

18 Samhain 2024

Aithris air Caiteachas Lom Iomlan

Airson na bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2024

		2024	2023
	Nòta	£000	£000
Cosgaisean Luchd-obrach	2	993	966
Caiteachas obrachaidh eile	3	482	542
Caiteachas Obrachaidh Iomlan		1,475	1,508
Caiteachas Obrachaidh Lom		1,475	1,508

Tha na nòtaichean air taobhan-duilleig 53 gu 62 mar phàirt de na cunntasan seo.

Aithris air an t-Suidheachadh Ionmhasail

Mar a bha iad air 31 Màrt 2024

		2024	2023
	Nòta	£000	£000
So-mhaoinean neo-làithreach			
So-mhaoinean neo-làithreach iomlan	4	-	-
So-mhaoinean làithreach			
Malairt is nithean eile a gheibhear	5	29	15
Airgead is nithean co-ionann	6	214	135
So-mhaoinean neo-làithreach iomlan		243	150
Fèicheanasan làithreach			
Malairt is nithean eile a phàighear	7	(130)	(95)
Thoir fèicheanasan làithreach air falbh bho na so-mhaoinean làithreach		113	55
Thoir fèicheanasan làithreach air falbh bho sho-mhaoinean iomlan		113	55
Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean			
Cùl-stòr Coitcheann		113	55

Thug an t-Oifigear Cunntachail aonta seachad airson foillseachadh nan aithrisean ionmhasail seo air 18 Samhain 2024.

Tha na cunntasan seo a' dèiligeadh ri tachartasan a-mhàin gu ruige a' cheann-latha nuair a chaidh aonta a thoirt seachad airson foillseachadh.

Tha na nòtaichean air taobhan-duilleig 53 gu 62 mar phàirt de na cunntasan seo.

Hamish Trench



Ceannard agus Oifigear Cunntachail
18 Samhain 2024

Aithris air Sruthan Airgid

Airson na bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2024

		2024	2023
	Nòta	£000	£000
Sruthan airgid bho ghnìomhan obrachaidh			
Caiteachas Obrachaidh Lom		(1,475)	(1,508)
		(1,475)	(1,508)
Glusadan ann an calpa obrach			
Àrdachadh/(isleadhadh) air malairt is nithean eile a phàighear	7	35	35
(Àrdachadh)/isleadhadh air malairt is nithean eile a gheibhear	5	(14)	12
		21	47
Sruth-airgid iomlan bho ghnìomhachdan obrachaidh		(1,454)	(1,461)
Gnìomhachdan maoinachaidh			
Tabhartas gus Cuideachadh		1,535	1,550
Sruth-airgid lom bho ghnìomhachdan maoinachaidh		1,535	1,550
Gnìomhachdan airgid-tasgaidh			
Seilbh, uidheam is acfhainn air an ceannach	4	-	-
Sruth-airgid lom air a chleachdadh ann an gnìomhachdan airgid-tasgaidh		-	-
Meudachadh/(Lùghdachadh)lom ann an airgead is suimeannan co-ionann ri airgead		79	89
Airgead is suimeannan co-ionann aig toiseach na bliadhna	6	135	46
Airgead is suimeannan co-ionann aig deireadh na bliadhna	6	214	135

Tha na nòtaichean air taobhan-duilleig 53 gu 62 mar phàirt de na cunntasan seo.

Aithris air Atharraichean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean

Airson na bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2024

Cùl-stòr Coitcheann	£000
Cothromachadh air 01 Giblean 2022	13
Bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2023	
Tabhartas gus Cuideachadh	1,550
Caiteachas Uile-chùiseach Lom airson na bliadhna	(1,508)
Cothromachadh air 31 Màrt 2023	55
A' bhliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2022	
Tabhartas gus Cuideachadh	1,535
Caiteachas Uile-chùiseach Lom airson na bliadhna	(1,475)
Cothromachadh air 31 Màrt 2024	113

Tha na nòtaichean air taobhan-duilleig 53 gu 62 mar phàirt de na cunntasan seo.

Nòtaichean mu na h-Aithrisean Ionmhasail

1 Poileasaidhean Cunntasachd

Chaidh na h-aithrisean ionmhais ullachadh a rèir Leabhar-làimhe an Rìghaltais air Aithriseadh Ionmhasail 2023-24 (FreM), a dh'fhoillsicheadh le Roinn Ionmhais na Banrigh, agus a rèir an Stiùiridh air Cunntasan ([taobh-duilleig 63](#)) a dh'fhoillsicheadh le Ministearan na h-Alba. .

Tha FreM a' cur an cèill cruth nan cunntasan bliadhnail. Tha Tabhartas gu Cuideachadh ga thoirt a-steach sa Chùl-stòr Choitcheann anns an Aithris air Atharrachaidhean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean seach anns an Aithris air Caiteachas Uile-chùiseach Lom. Tha an caiteachas is an teachd-a-steach eile gu lèir anns an Aithris air Caiteachas Lom Iomlan.

Tha na cleachdaidhean cunntasachd san Leabhar-làimhe (FreM) a' cur an gnìomh Inbhean Eadar-nàiseanta air Aithriseadh Ionmhasail (IFRS), mar a chaidh an atharrachadh no am mìneachadh do shuidheachadh na roinne poblaich.

Far a bheil an Leabhar-làimhe (FreM) a' ceadachadh roghainn a thaobh poileasaidh cunntasachd, thathar a' taghadh a' phoileasaidh a b' fheàrr nar beachd mar am fear as freagarraiche do shuidheachadh sònraichte Coimisean Fearainn na h-Alba gus sealladh a thoirt a tha fìor is ceart.

Tha na poileasaidhean sònraichte a ghabh Coimisean Fearainn na h-Alba air am mìneachadh gu h-ìosal Chaidh an cur an gnìomh gu cunbhalach ann a bhith a' dèiligeadh ri nithean a bhuineas, nar beachd, ris na cunntasan.

Chaidh na h-aithrisean ionmhasail san aithisg seo ullachadh leis an tuigse gun cùm a' bhuidheann a' dol. Tha an t-Oifigear Cunntachail air beachdachadh air a' bhuidseit agus air an riarachadh Tabhartas gu Cuideachadh co-cheangailte airson 2024-25 agus tha e den bheachd gu bheil stòrasan gu leòr aig Coimisean Fearainn na h-Alba gus leantainn air adhart leis an obair aige cho fad 's a chithear air adhart.

1.1 Am Modh Cunntasachd

Chaidh na cunntasan seo ullachadh a rèir modh na cosgais eachdraidheil.

1.2 So-mhaoinean Neo-shusbainteach

Thèid cosg air bathair-bog IT agus leasachaidhean bathair-bog aithneachadh ma tha cosgais aig an t-so-mhaoin de cho-dhiù £5,000. Chan eilear ag aithneachadh cosgaisean stiùireadh phròiseactan coitcheann airson bathair-bog. Tha so-mhaoinean uile air an clàradh aig cosgais agus thathar ag ath-sgrùdadh beatha fheumail mheasraichte is luach iarmadach measraichte nan so-mhaoinean gach bliadhna ann an co-rèir ris a' phoileasaidh air rianachd so-mhaoinean. Chan eil so-mhaoinean do-bheantainn sam bith aig Coimisean Fearainn na h-Alba a dh'fheumar aithneachadh taobh a-staigh na bliadhna ionmhasail seo.

1.3 Seilbh, Uidheam is Acfhainn

Thathar ag aithneachadh caiteachais air ath-uidheamachadh oifise, àirneis is goireasan oifise, uidheaman-oifise, agus uidheaman is bun-structar teicneòlas fiosrachaidh ma tha an t-so-mhaoin luach co-dhiù £5,000 le beatha cleachdaidh fheumail de cho-dhiù bliadhna. Chan eilear ag aithneachadh cosgaisean stiùireadh phròiseactan coitcheann airson teicneòlas fiosrachadh. Thathar a' clàradh nan so-mhaoinean aig cosgais agus thathar ag ath-sgrùdadh beatha fheumail mheasraichte is luach iarmadach measraichte nan so-mhaoinean gach bliadhna ann an co-rèir ris a' phoileasaidh air rianachd so-mhaoinean.

1.4 Ìsleachadh luach

Thèid isleachadh-luach/luach-chrionadh a dhèanamh air so-mhaoinean a tha air an aithneachadh mar chalpa air stèidh na cosgais eachdraidheil, mar ann an loidhne dhìreach, mar a leanas.

Seilbh, uidheam is acfhainn:

- Ath-sgeadachadh oifis – 10 bliadhna
- Àirneis – 10 bliadhna
- Uidheaman-oifise – 5 bliadhna.

Teicneòlas fiosrachaidh:

- Uidheaman teicneòlas fiosrachaidh – 3 bliadhna
- Bun-structar teicneòlas fiosrachaidh – 3 bliadhna.

So-mhaoinean Do-bheantainn:

- Ceadachasan Bathair-bog – 3 bliadhna
- Bathar-bog leasaichte agus làrach-lìn – 3 bliadhna

Thathar a' cur às na cunntasan ath-uidheamachadh is àirneis oifise thairis air beatha iarmadach an liosa (ceann-latha a' chiad bhriseadh anns an lios) ma tha sin fo 10 bliadhna. Thathar a' cur às na cunntasan bathar-bog teicneòlas fiosrachaidh, a' gabhail a-steach bathar-bog a chaidh a leasachadh, thairis air a' bheatha ris a bheil dùil ma tha sin nas lugha na trì bliadhna. Thathar ag ath-sgrùdadh na beatha feumail measraichte agus nan luachan iarmadach gach bliadhna.

1.5 Cìs Luach-leasaichte

Tha VAT nach fhaighear air ais ga chur ris na cosgaisean buntainneach agus ga chur mar chis ris an Aithris air Caiteachas Uile-chùiseach Lom san ùine san do dh'èirich e.

1.6 Sochairean fhastaichean

Tha tuarastalan is pàighidhean ceangailte ri fastadh gan aithnicheadh anns a' bhliadhna sam faighear an t-seirbheis bho luchd-obrach. Aithnichear na chosgais làithean-saora bliadhnail agus an airidheachd a gheibhear le bhith ag obair uairean sùbailte a thathar a' cosnadh gun a bhith gan gabhail le luchd-obrach aig deireadh na bliadhna chun na h-ìre is gu bheil cead aig luchd-obrach fòrladh a thoirt air adhart a-steach dhan bhliadhna às dèidh làimhe. Thathar ag aithneachadh fèicheanas agus cosgais gach cuid airson fòrladh a fhuaireadh ach nach deach a chleachdadh agus airson nam balansan fòrlaidh mar bha iad air 31 Màrt a tha acasan aig a bheil uairean sùbailte, ann an co-rèir ris a' phoileasaidh air a chùlaibh. Tha na cosgaisean seo a' nochdadh anns an Aithisg air Tuarastal is Luchd-obrach.

1.7 Cosgaisean Peinnsein

Buinidh na cosgaisean pheinnseanan, a tha gan ainmeachadh ann an cunntasan Coimisean Fearainn na h-Alba, ris an ùine sam faigh an Coimisean buannachd bho sheirbheisean an neach-obrach. Tha seo a' gabhail a-steach suimeannan a tha a' tighinn fo na h-ullachaidhean ann am Prìomh Sgeama Peinnsein na Seirbheis Catharra (PCSPS), sgeama shochairean socraichte, a tha gam pàigheadh le Riaghaltas na h-Alba dhan sgeama PCSPS a rèir nuair a tha suimeannan gan clàradh. Chan urrainn dhan Choimisean aithneachadh dè an roinn a bhiodh aige de na so-mhaoinean is fèicheanasan air cùl chùisean, agus mar sin tha am fèicheanas gus sochairean a phàigheadh anns an ùine ri teachd na chis air PCSPS, a bhios ag ullachadh a aithrisean-sgeama fhèin.

1.8 Nithean malairt a gheibhear

Tha a h-uile suim shusbainteach a bha ri pàigheadh aig 31 Màrt 2024 ga toirt a-steach anns an Aithris air Caiteachas Lom lomlan; chan eil e gu diofar cuin a fhuair e na pàighidhean fhèin.

1.9 Nithean malairt rim pàigheadh

Tha a h-uile suim shusbainteach a bha ri pàigheadh aig 31 Màrt 2024 ga toirt a-steach anns an Caiteachas Lom lomlan; chan eil e gu diofar cuin a rinneadh na pàighidhean fhèin.

1.10 Airgead is Nithean Co-ionann

Anns an aithris air an t-suidheachadh ionmhasail, tha airgead agus suimeannan co-ionann ri airgead a' gabhail a-steach airgead a tha sa bhanca agus airgead ri làimh.

1.11 Tabhartas gus Cuideachadh

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' faighinn Tabhartas gus Cuideachadh gus an caiteachas lom aige a mhaoineachadh. Tha Tabhartas gus Cuideachadh ga chur mar chreideas ris a' Chùl-stòr Choitcheann san ùine san d'fhuair e. Tha cosgais lom Coimisean Fearainn na h-Alba ga chur mar chis air a' mhaoin seo.

1.12 Breithean Cudromach air Cunntasachd agus Prìomh Fhreumhan co-cheangailte ri Tuairmsean

Ann an cur an sàs poileasaidhean cunntasachd Coimisean Fearainn na h-Alba air a bheil iomradh ann an Nòta 1, feumaidh an t-Oifigear Cunntachail breithean, measaidhean agus ro-bheachdan a dhèanamh mun ìre de so-mhaoinean is fèicheanasan bho fhreumhan eile nach eil follaiseach sa bhad bho thùsan eile.

Tha na measaidhean agus na ro-bheachdan nan lùib stèidhichte air fiosrachadh eachdraidheil agus nithean eile a thathar a' meas buntainneach agus thèid ath-sgrùdadh a dhèanamh orra gu cunbhalach. Tha atharrachaidhean air measaidhean cunntasachd gan aithneachadh anns an ùine nuair a nithear ath-bhreithneachadh air a' mheasadh, ma bhios an t-atharrachadh a' bualadh air an ùine sin a-mhàin, no ann an àm an ath-bhreithneachaidh agus san ùine air thoiseach ma bhios an t-ath-bhreithneachadh a' bualadh air an ùine an-dràsta agus air thoiseach le chèile.

A thaobh bliadhna ionmhais 2023-24, cha deach breithean cudromach no tuairmsean susbainteach a dhèanamh.

1.13 Lìosan

Aig an toiseach, bidh a' bhuidheann a' measadh a bheil cumhnant, no a bheil e a' gabhail a-steach, lìos taobh a-staigh sgòp IFRS 16. Is e lìos a th' ann an cùmhnant ma tha e, no tha e a' gabhail a-steach lìos, ma tha e a' toirt seachad còir smachd a chumail air cleachdadh so-mhaoin ainmichte fad ùine agus ma thathar a' pàigheadh airson seo. Far a bheilear a' faighinn so-mhaoin shusbainteach tro lìos, tha a' chompanaidh ag aithneachadh so-mhaoin còir-cleachdaidh agus buailteachd màil bho cheann-latha tòiseachaidh an lìosa. Tha so-mhaoin còir-cleachdaidh air a ghabhail a-steach taobh a-staigh so-mhaoinean stèidhichte susbainteach, a bharrachd air an fheadhainn a tha a' tighinn fon mhìneachadh air seilbh tasgaidh.

Tha an t-so-mhaoin còir-cleachdaidh air a tomhas aig cosgais an toiseach, a tha a' gabhail a-steach na suim tùsail de bhualteachd liosta air atharrachadh airson pàighidhean lìosa sam bith a rinneadh aig a' cheann-latha tòiseachaidh no roimhe a bharrachd air cosgaisean tùsail dìreach sam bith agus tuairmse air cosgais dhleasan agus an toirt às a chèile, toirt air falbh, ath-sgeadachadh no ath-nuadhachadh na so-mhaoin bhunaiteach agus an làrach air a bheil i suidhichte, a' toirt air falbh brosnachaidhean lìosa sam bith a fhuarar.

Tha an t-so-mhaoin còir-cleachdaidh air a h-ìsleachadh às dèidh sin a' cleachdadh na dòigh-obrach loidhne-dhìreach bhon cheann-latha tòiseachaidh gu deireadh beatha fheumail na so-mhaoin còir-cleachdaidh no deireadh teirm an lìosa. Tha beatha fheumail mheasraichte aig so-mhaoinean còir-cleachdaidh air an

obrachadh a-mach air an aon stèidh ris an fheadhainn a th' aig so-mhaoinean stèidhichte susbainteach eile. Tha an t-so-mhaoin còir-cleachdaidh air a lùghdachadh bho àm gu àm le call ìos-sgrìobhaidh, ma tha sin ann, agus air a h-atharrachadh airson ath-mheasaidhean sònraichte air uallach liosa.

Tha buailteachd liosa air a thomhas an toiseach aig luach làithreach nam pàighidhean liosa nach eil pàighte aig a' cheann-latha tòiseachaidh, air an lasachadh a' cleachdadh na h-ìre rèidh a tha an lùib an liosa, no, mura h-urrainnear an ìre sin a dhearbhadh gu furasta, ìre iasaid ioncramaideach na companaidh. Tha pàighidhean liosa a tha air an gabhail a-steach ann an tomhas buailteachd màil a' gabhail a-steach pàighidhean stèidhichte, pàighidhean màil caochlaideach a tha an urra ri indeacs no ìre, suimean ris a bheil dùil a bhith ri phàigheadh fo ghealladh luach iarmadach, agus cosgais roghainnean sam bith a tha a' chompanaidh gu reusanta cinnteach a chleachdadh, leithid prìs eacarsaich fo roghainn ceannach, pàighidhean liosa ann an ùine ath-nuadhachaidh roghnach, no peanasan airson a bhith a' cur crìoch thràth air lios.

Tha buailteachd màil air a thomhas aig cosgais luach-chrìonaidh a' cleachdadh na dòigh riadh èifeachdach. Bidh e air ath-thomhas nuair a tha atharrachadh ann am: pàighidhean liosa san àm ri teachd a tha ag èirigh bho atharrachadh ann an indeacs no rèat; tuairmse na companaidh air an t-suim a thathar an dùil a bhith ri phàigheadh fo ghealladh luach iarmadach; no measadh na companaidh an cleachd iad roghainn ceannach, leudachadh no crìochnachaidh. Nuair a thèid buailteachd lios ath-thomhas san dòigh seo, thèid atharrachadh co-fhreagarrach a dhèanamh ri suim giùlain na so-mhaoin còir-cleachdaidh, no thèid a chlàradh ann am prothaid no call ma tha suim giùlain na so-mhaoin còir-cleachdaidh air a lùghdachadh gu neoni.

Tha a' chompanaidh air roghnachadh gun a bhith ag aithneachadh so-mhaoinean còir-cleachdaidh agus uallaichean liosta airson liosan gearr-ùine air innealan aig a bheil teirm liosa de 12 mìosan no nas lugha, no airson liosa de sho-mhaoin le luach ìosal a' gabhail a-steach uidheamachd IT. Tha na pàighidhean co-cheangailte ris na liosan sin air an aithneachadh ann am prothaid no call air stèidh loidhne dhìreach thar teirm an liosa.

1.14 A' Gabhail Inbhean Ùra is Ùraichte os Làimh

Air a' cheann-latha a fhuair na h-aithrisean ionmhais seo aonta, bha na cùisean a leanas ann, a tha co-cheangailte ri Inbhean Cunntaidh ach nach robh ann an èifeachd, airson Coimisean Fearainn na h-Alba:

IFRS 14 Cunntasan Dàlaichean Riaghlaidh – Èifeachdach airson amannan cunntasachd a' tòiseachadh air no às dèidh 1 Faoilleach 2016 - chan eil seo a' buntainn ri Coimisean an Fhearainn; IFRS 17 Cùmhnantan àrachais - An gnìomh airson ùineachan cunntais a' tòiseachadh air no às dèidh 1 Faoilleach 2021. Chan eil FreM fhathast air gabhail ris an inbhe seo, agus chan eil i a' buntainn ri Coimisean an Fhearainn. Cothrom atharrachadh peinnsein a thoirt fa-near mura faighear fiosrachadh ro cheann-latha soidhnigeadh an sgrùdaidh.

2 Cosgaisean Luchd-obrach

	Luchd-obrach maireannach	Buill a' Bhùird	Eile	Iomlan 2023-24	Iomlan 2022-23
	£000	£000	£000	£000	£000
Tuarastalan	716	55	-	771	739
Cosgaisean sho-chairean sòisealta	77	2	-	79	77
Cosgaisean peinnsein eile	198	-	-	198	188
Fo-fhastadh thugainn agus luchd-obrach bhuidhnean-cosnaidh	(64)	-	9	(55)	(38)
Iomlan	927	57	9	993	966

3 Caiteachas Obrachaidh Lom

	2024	2023
	£000	£000
Cosgaisean àite-còmhnaidh	18	53
Rannsachadh is Poileasaidh	147	134
Siostaman fiosrachaidh is tele-chonaltradh	26	30
Trèanadh	26	31
Coinneamhan poblach is cosgaisean cho-labhairtean	7	9
Siubhal is cosgaisean bith-beò – Coimiseanairean	13	13
Siubhal is cosgaisean bith-beò – luchd-obrach	26	21
Gnìomhachd conaltraidh	50	86
Goireasan daonna – seirbheisean co-roinnte	15	14
Seirbheisean IT	70	66
Cosgaisean laghail is proifeiseanta	28	27
Pàigheadh Luchd-sgrùdaidh taobh a-muigh	34	33
Pàigheadh Luchd-sgrùdaidh taobh a-staigh	12	18
Cosgaisean ruith eile	10	7
Iomlan airson caiteachas obrachaidh eile	482	542

4 Seilbh, Uidheam is Acfhainn

Teicneòlas Fiosrachaidh 2022-23

Cosgais	£000
Air 1 Giblean 2022	7
Na chaidh a chur ris	-
Air 31 Màrt 2023	7
Ìsleachadh luach agus damaiste	
Air 1 Giblean 2022	7
Ìsleachadh luach air a chur ris rè na bliadhna	-
Air 31 Màrt 2023	7
Luach giùlain	
Air 31 Màrt 2023	-
Air 31 Màrt 2022	-

Teicneòlas Fiosrachaidh 2023-24

Cosgais	£000
Air 1 Giblean 2023	7
Na chaidh a chur ris	-
Air 31 Màrt 2024	7
Ìsleachadh luach agus damaiste	
Air 1 Giblean 2023	7
Ìsleachadh luach air a chur ris rè na bliadhna	-
Air 31 Màrt 2024	7
Luach giùlain	
Air 31 Màrt 2024	-
Air 31 Màrt 2023	-

5 Malairt is nithean eile a gheibhear

	2024	2023
	£000	£000
Suimeannan rim pàigheadh taobh a-staigh bliadhna		
Nithean malairt a gheibhear	21	0
Ro-phàighidhean agus teachd-a-steach tàrmaichte	8	15
Suimeannan a tha Còir againn Fhaighinn taobh a-staigh Bliadhna:	£000	£000
Ro-phàighidhean agus teachd-a-steach tàrmaichte	0	0
Iomlan	15	27

6 Airgead is Nithean Co-ionann

	£000
Cothromachadh air 01 Giblean 2023	135
An t-atharrachadh lom ann an suimeannan airgid is suimeannan co-ionann ri airgead	79
Cothromachadh air 31 Màrt 2024	214
B' iad na suimeannan a leanas a bh' againn air 31 Màrt le seirbheis banca an riaghaltais agus mar airgead ri làimh	214
Cothromachadh air 31 Màrt 2024	214

7 Malairt is nithean eile a phàighear

	2024	2023
	£000	£000
Nithean malairt rim pàigheadh	23	12
Nithean Cruinnichte	107	83
Iomlan	130	95

8 Geallaidhean fo chùmhnanntan eile nach gabh a chur às

Chithear anns a' chlàr shìos suim nam pàighidhean a nithear, mar ìos-mheud, san àm ri teachd fo chùmhnanntan a ghabhadh os làimh ro 31 Màrt 2024 airson gach fear de na h-ùineachan a leanas. Tha fèicheanasan fo na cùmhnanntan seo bho 31 Màrt 2021 a' gabhail a-steach

	2024	2023
Projects	£000	£000
Gun a bhith nas fhaide na aon bhliadhna	144	36
Nas fhaide na aon bhliadhna agus gun a bhith nas fhaide na còig bliadhna	153	115
Nas fhaide na còig bliadhna	-	-

9 Tar-ghnìomhan le Pàrtaidhean Ceangailte

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba na Bhuidheann Phoblach Neo-roinneil (NDPB) le taic bho Riaghaltas na h-Alba agus tha e a' meas gu bheil na buidhnean a leanas nam pàrtaidhean ceangailte:

'S e Buidheann-stiùiridh Sponsaireachd Coimisean Fearainn na h-Alba Buidheann-stiùiridh Poileasaidh Cleachdadh Fearainn is Poileasaidh Dùthchail Riaghaltas na h-Alba (a' Bhuidheann-stiùiridh Sponsaireachd) agus bha tar-ghnìomhan nach bu bheag aig Coimisean Fearainn na h-Alba leis a' Bhuidhinn-stiùiridh Sponsaireachd tron bhliadhna ionmhais. Bha tar-ghnìomhan ionmhais leis a' Bhuidhinn-stiùiridh air a dèanamh suas de Thabhartas agus Cuideachadh, mar a thathar a' nochdadh anns an Aithris air Atharrachaidhean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean. A bharrachd air seo, bha ball de luchd-obrach a' choimisein air fho-fhastadh le Riaghaltas na h-Alba.

Tha Ùghdarras Pàirc Nàiseanta a' Mhonaidh Ruaidh cuideachd na Bhuidheann Phoblach Neo-roinneil (NDPB) air a sponsaireadh le Riaghaltas na h-Alba. Chaidh seirbheisean airson goireasan daonna agus rola-pàighidh a sholarachadh leis an Ùghdarras dhan Choimisean rè na bliadhna. Tha an rèiteachadh seo air atharrachadh airson na bliadhna ionmhais 2024-25 le nas lugha de thaic HR.

'S e buidheann phoblach a th' ann an Iomairt na Gàidhealtachd is nan Eilean agus thug iad cothrom dhan Choimisean àite oifis a chleachdadh taobh a-staigh na bliadhna seo san oifis aca An Lòchran ann an Inbhir Nis.

Rè na bliadhna, cha do rinneadh tar-ghnìomhan le pàrtaidhean ceangailte le buill a' Choimisein no le prìomh luchd-obrach stiùiridh.

10 Ionnsramaidean Ionmhasail

Ri linn an t-seòrsa obrach neo-mhalairteach a tha aig Coimisean Fearainn na h-Alba agus an dòigh sa bheilear a' maoineachadh roinnean an Riaghaltais, chan eil an aon ìre de chunnart ionmhasail ann do Choimisean Fearainn na h-Alba 's a bhiodh do bhuidhnean gnothachais. Chan eil iasadan aig Coimisean Fearainn na h-Alba, agus tha e an urra ri tabhartasan bho Riaghaltas na h-Alba airson nan riatanasan airgid aige. Mar sin, chan eil cunnart mòr ann gum bi gainnead airgid aig Coimisean Fearainn na h-Alba. Chan eil eàrlais shusbainteach aige, agus tha na so-mhaoinean is fèicheanasan uile aige air an cumail ann an sterling agus, mar sin, chan eil ìre an rèidh no ìre an ruith-airgid nan cunnart dha.

Thathar ag aithneachadh so-mhaoinean ionmhasail air an Aithris air Suidheachadh Ionmhasail nuair a thig Coimisean Fearainn na h-Alba gu bhith na phàrtaidh do chumhachan cunnradail na h-ionnsramaidean ionmhasail no, airson nithean a gheibhear ann am malairt, nuair a tha na nithean no seirbheisean air an libhrigeadh. Tha so-mhaoinean ionmhasail air an dì-aithneachadh nuair a tha na còraichean cunnradail

gan cur às no nuair a chaidh an so-mhaoin a thar-chur. Chan eil so-mhaoinean eile seach airgead agus nithean a gheibhear ann am malairt aig Coimisean Fearainn na h-Alba. Cha robh nithean malairt a gheibhear sam bith ann am-bliadhna ach ro-phàighidhean Chan eil ro-phàigheadh a rèir mìneachadh ionnstramaid reachdail. Mar sin, chan eil anns an ionnstramaid reachdail ach airgead is nithean co-ionann ri airgead, agus gheibhear fiosrachadh ann an Nòta 6. Chan eil riadh air nithean a gheibhear ann am malairt agus tha iad a’ nochdadh aig an luach ainmeach, an dèidh solar airson damaiste fhàgail às.

Thathar ag aithneachadh fhèicheanasan ionmhasail anns an Aithris air Suidheachadh Ionmhasail nuair a thig Coimisean Fearainn na h-Alba gu bhith na phàrtaidh do chumhachan cunnradail na h-ionnsramaid ionmhasail no, airson nithean ri phàigheadh ann am malairt, nuair a gheibhear na nithean no seirbheisean. Tha fèicheanasan ionmhasail air an dì-aithneachadh nuair a tha am fèicheanas air a choileanadh, is e sin, nuair a tha am fèicheanas air a phàigheadh no air a chur às. Chan eil fèicheanasan eile seach nithean ri phàigheadh ann am malairt aig Coimisean Fearainn na h-Alba. Chan eil riadh air nithean ri phàigheadh ann am malairt, agus tha iad a’ nochdadh aig an luach ainmeach.

11 Gealltanasan fo ghabhalaichean

Tha an t-iomlan as lugha a dh’fhaodadh a bhith ann airson pàighidhean gabhalach san àm ri teachd ri fhaicinn sa chlàr gu h-ìosal airson gach fear de na h-amannan obrachaidh. Tha fèicheanasan fo ghabhalaichean obrachaidh bho 31 Màrt 2023 air an dèanamh suas de

	2024	2023
Togalaichean	£000	£000
Gun a bhith nas fhaide na aon bhliadhna	-	-
Nas fhaide na aon bhliadhna agus gun a bhith nas fhaide na còig bliadhna	-	-
Nas fhaide na còig bliadhna	-	-

Bha gabhail aig Coimisean Fearainn na h-Alba air Taigh Longman gu ruige Màrt 2023.

12 Tachartasan an dèidh làimhe

Chan eil na h-aithrisean ionmhais is nòtaichean a’ dèiligeadh ri tachartasan a’ gabhail àite an dèidh a’ cheann-latha nuair a chaidh aonta a thoirt seachad airson foillseachadh. Far an robh tachartasan a’ gabhail àite ron latha seo a’ toirt fiosrachaidh mu dheidhinn chùisean mar a bha iad air 31 Màrt 2024, chaidh na figearan anns na h-aithrisean ionmhais agus nòtaichean atharrachadh anns gach seagh bunaiteach gus buaidh an fhiosrachaidh seo a shealltainn.

13 Fios mu roinnean

Fo IFRS 8, feumar roinnean obrachaidh a bhith air an comharrachadh a rèir aithisgean air an taobh a-staigh a bhios air an ath-sgrùdadh gu cunbhalach leis a' phrìomh neach-co-dhùnaidh obrachaidh gus goireasan a riarachadh dhan roinn agus gus a choileanadh a mheasadh.

Bidh Coimisean Fearainn na h-Alba ag aithris fiosrachadh roinneil stèidhichte air na raointean prìomhachais agus builean a tha air am mìneachadh sa Phlana Ro-innleachdail agus air aontachadh leis an sgioba-stiùiridh agus leis a' Bhòrd. Tha poileasaidhean cunntasachd nam builean air am feumar aithris co-ionann ris na poileasaidhean cunntasachd a tha air am mìneachadh ann an nòta 1 ([taobh-duilleag 53](#)).

Ann an 2023--24 libhrig Coimisean an Fhearainn na h-Alba am prògram obrach tro na raointean prìomhachais a leanas mar a tha air am mìneachadh ann an earrann Aithisg Coileanaidh ([taobh-duilleag 18](#)) den aithisg bhliadhnail.

Tha an clàr a' taisbeanadh fiosrachadh riaghlaidh mu theachd a-steach agus caiteachas co-cheangailte ris na roinnean obrachaidh airson na bliadhna a thàinig gu crìch air 31 Màrt 2022.

Chan eilear ag aithris air so-mhaoin is fèicheanasan eile air stèidh roinneil seach nach eil iad nam pàirt den ath-sgrùdadh cunbhalach leis an luchd-stiùiridh gus co-dhùnaidhean a dhèanamh mu ghoireasan a thèid a riarachadh dhan roinn no gus a choileanadh a mheasadh.

Caitheamh sa bhliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2024

	Prìomh Chosgaisean Obrachaidh	Prìomhachas 1	Prìomhachas 2	Prìomhachas 3	Prìomhachas 4	Iomlan
Cosgaisean nan Coimiseanairean	74	-	-	-	-	74
Cosgaisean Luchd-obrach	997	-	-	-	-	997
Seirbheisean Corporra	201	-	-	-	-	201
Conaltradh is tachartasan	50	-	-	-	-	50
Cosgaisean eile		41	3	97	12	153
Iomlan	1,322	41	3	97	12	1,475

Prìomhachas 1 – Ath-leasachadh còraichean fearainn

Prìomhachas 2 – A' leabachadh sealbh agus cleachdadh fearainn ciallach

Prìomhachas 3 – Ag ath-leasachadh margaidhean fearainn

Prìomhachas 4 – Coimiseanair Tuathanachas Màil



Scottish Government
Riaghaltas na h-Alba
gov.scot

COIMISEAN FEARAINN NA H-ALBA STIUIREADH BHO MHINISTEARAN NA H-ALBA

1. Tha Ministearan na h-Alba, ann an co-rèir ri Earrann 19 de dh'Àchd Ath-leasachaidh an Fhearainn (Alba) 2016, a' toirt seachad le seo an stiùireadh a leanas.
2. Cumaidh an aithris air na cunntasan airson na bliadhna ionmhais a chrìochnaich air 31 Màrt 2018, agus gach bliadhna às dèidh sin, ri prionnsapalan cunntasachd agus riatanasan foillseachaidh a gheibhear ann an Leabhran an Riaghaltais airson Aithrisean Ionmhasail (FReM) a tha an gnìomh sa bhliadhna dhan deach an aithris air na cunntasan ullachadh.
3. Biodh na cunntasan air an deisealachadh air chor 's gun toir iad sealladh fìor agus cothromach den teachd-a-steach is caiteachas is sruthan-airgid airson na bliadhna ionmhasail, agus de chor a' ghnothaich mar a bha e aig ceann na bliadhna ionmhasail.
4. Thèid na cunntasan ullachadh gus sealladh fìor is cothromach a thoirt air teachd-a-steach, caiteachas agus sruthan airgid airson na bliadhna ionmhais, agus air an t-suidheachadh aig deireadh na bliadhna ionmhais.

Chaidh làmh a chur ri seo le ùghdarras Ministearan na h-Alba.

10 Cèitean 2018



SCOTTISH LAND COMMISSION
COIMISEAN FEARAINN NA H-ALBA

Cuir fios thugainn

Coimisean Fearainn na h-Alba
An Lòchran
10 Àrainn Inbhir Nis
Inbhir Nis
IV2 5NA

@ info@landcommission.gov.scot

☎ 01463 423 300

🌐 www.landcommission.gov.scot

Lorg sinn air:

